

A kulcskompetenciák fejlesztési lehetőségei

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
1. Általános Iskola és Óvoda Nagykanizsa-Miklósfa	4
1.1. A kulcskompetencia - területek meghatározása és az egyes területekhez tartozó ismeretek, készségek és attitűdök	4
2. Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium Békéscsaba	19
2.1. Az értelem fejlesztése	19
2.2. Segítő életmódra nevelés, szociális fejlesztés	23
2.3. Egészséges és kulturált életmódra nevelés, személyes fejlesztés	26
2.4. Speciális kompetenciák fejlesztése	28
3. Ceglédberceli Eötvös József Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	29
3.1. Az iskola sajátosságainak figyelembe vétele	29
4. Dér István Általános Iskola Csanádpalota	30
4.1. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	30
5. Fazekas József Általános Iskola és Óvoda Sümegcsehi	31
5.1. Kompetencia alapú oktatás	31
5.2. Szövegértési-szövegalkotási kompetenciaterület	31
5.3. Matematikai kompetenciaterület	33
6. Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás Klauzál Gábor Általános Iskola	36
6.1. Eszközjellegű kompetenciák fejlesztése	36
7. Kalmár Zsigmond Ipari Szakközépiskola és Szakiskola Hódmezővásárhely	38
7.1. Az intézmény pedagógiai feladataiból	38
8. Keresztury Dezső Általános Iskola Kertvárosi Tagintézménye Budapest	41
8.1. A kompetenciafejlesztés feladatai	41
8.2. Kulcskompetenciák és azokon belül a kiemelt fejlesztési feladatok	41
8.3. A kompetencia alapú oktatás bevezetése az intézményben	41
9. Martin János Szakképző Iskola Miskolc	43
9.1. A kulcskompetenciák fejlesztése	43
9.2. Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák	44
9.3. Kulcskompetenciák	44
10. Nyíregyházi Főiskola Apáczai Csere János Gyakorló Általános Iskola	60
10.1. Célok és eszközök az intézmény oktatási folyamatában	60
11. Szathmáry Király Ádám Körzeti Általános Iskola Boldva	64
11.1. Az iskola pedagógiai programja és a NAT kiemelt fejlesztési feladatai	64
12. Szemere Bertalan Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium Miskolc	66
12.1. A kulcskompetenciák fejlesztése	66
12.2. A kulcskompetenciák	66
12.3. A kiemelt fejlesztési feladatok	70

Bevezetés

A kulcskompetenciák fejlesztési lehetőségeit emeltük ki ebben a fejezetben.

A pedagógiai programban, mint intézményi alapidokumentumban meg kellett fogalmazniuk az iskoláknak a Nat által deklarált és a saját képükre formált fejlesztési feladataikat. Miből adódnak ezek a sajátosságok? Többek között az *országos és a helyi mérések eredményeiből* is. Tehát a tudatos, célirányos mérés-értékelés segítség az intézmény egyéni arculatának formálásához. A megfogalmazott célok, feladatok, eszközök, a különböző kompetenciaterületek fejlesztésének tartalma, módszere iskolánként más és más, többek között azért, mert az említett mérések eredményei adott helyen és körülmények között más-más tendenciákat mutatnak. Az iskola kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek. A továbbiakban válogatásokat olvashatunk néhány, a pályázaton nyertes intézmény pedagógiai programjának részleteiből, pl. a kulcskompetenciák fejlesztési lehetőségeiről a különböző tantárgyakban, a kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek fejlesztési területeiről, a szövegértési-szövegalkotási kompetenciaterület értelmezéséről és a fejlesztés céljáról vagy a matematikai kompetencia fejlesztési területeiről.

1. Általános Iskola és Óvoda Nagykanizsa-Miklósfa

1.1. A kulcskompetencia - területek meghatározása és az egyes területekhez tartozó ismeretek, készségek és attitűdök

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Anyanyelvi kommunikáció	A kommunikáció a gondolatok, érzések és tények szóbeli és írásbeli formában történő kifejezésének és értelmezésének képessége a társadalmi és kulturális kontextusok teljes skáláján – a munkahelyen, otthon és a szabadidőben.	Az alapszókincs, a funkcionális nyelvtan és stílusok, valamint a nyelvi funkciók biztos ismerete. A verbális interakció különféle típusainak (beszélgetés, interjú, vita stb.) és a különféle beszélt nyelvi stílusok és regiszterek fő jellemzőinek ismerete. A kommunikációban használt paralingvisztikai eszközök ismerete (a beszédhang minőségével kapcsolatos jellemzők, arckifejezések, testtartás és gesztusok rendszere). Az irodalmi szövegfajták (mese, mítosz, legenda, vers, lírai költemény, dráma, novella, regény) és fő jellemzőik, valamint a nem irodalmi szövegfajták (önéletrajz, pályázat, beszámoló, cikk, esszé, beszéd stb.) és fő jellemzőik ismerete. Az írott nyelv fő jellemzőinek az ismerete (hivatalos, hétköznapi,	Különböző üzenetek közlése írásban és szóban, illetve azok megértése vagy másokkal való megértetése változatos helyzetekben, különböző céllal. A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó különböző szóbeli üzenetek meghallgatását és megértését, valamint a tömör és világos beszédet foglalja magában. Ide tartozik az üzenetátadás sikerességének megfigyelése, valamint beszélgetések változatos kommunikációs kontextusokban történő kezdeményezése, folytatása és befejezése is. Különféle szövegek olvasása és megértése a különböző céloknak (információszerzés, tanulás vagy szórakozás) és szövegtípusoknak megfelelő olvasási stratégiák alkalmazásával. Különböző típusú és különféle célokat szolgáló írott szövegek alkotása. A szövegalkotás folyamatának nyomon követése (a vázlatkészítéstől az	Az anyanyelvhez való pozitív attitűd kialakítása, felismerve, hogy az anyanyelv a személyes és a kulturális gazdagodás egyik lehetséges forrása. Mások véleményeinek és érveinek nyitott módon történő megközelítése, konstruktív, kritikai párbeszéd folytatása. A nyilvánosság előtti magabiztos megszólalás. A helyes szó-, illetve nyelvhasználaton túl törekvés az esztétikus kifejezőmódra. Az irodalom szeretetének elsajátítása.

		tudományos, zsurnalisztikai, bizalmas stb.) A nyelv és a kommunikációs formák időhöz, földrajzi, társadalmi és kommunikációs környezethez való kötöttségének és változatosságának felismerése.	átolvasásig). Írásbeli információk, adatok és fogalmak keresése, gyűjtése és feldolgozása a tanulás során, a tudás szisztematikus rendszerezése. A fontos információk kiszűrése a szövegértés, beszéd, olvasás és írás során. Saját érvek meggyőző módon történő megfogalmazása szóban és írásban, valamint mások írásban és szóban kifejtett nézőpontjainak a teljes mértékű figyelembevétele. Komplex szövegek (előadások, beszélgetések, utasítások, interjúk, viták) alkotásához, előadásához vagy megértéséhez használt segédeszközök (pl. jegyzetek, vázlatok, térképek) alkalmazása.	

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		Ismeretek	Készségek	Attitűdök
Idegen nyelvi kommunikáció	Az idegen nyelvi kommunikáció a gondolatok, érzések és tények szóban és írásban történő megértésének, kifejezésének és értelmezésének képessége a társadalmi és kulturális kontextusok megfelelő skáláján – a munkahelyen, otthon, a szabadidőben, az oktatásban és képzésben – az anyanyelvtől különböző nyelve(ke)n, illetve az iskola tanítási nyelvén az egyéni igények és szükségletek szerint.¹	A szókincs, a funkcionális nyelvtan, az intonáció és a kiejtés ismerete. A verbális interakció különféle típusainak az ismerete (személyes és telefonon történő beszélgetés, interjú stb.). Az irodalmi és nem irodalmi szövegfajták megfelelő körének ismerete (novella, vers, újság- és folyóiratcikk, honlap, útmutató, levél, rövid beszámoló stb.). A különböző beszélt és írott nyelvi stílusok és regiszterek (hivatalos, hétköznapi, zurnalisztikai, bizalmas stb.) fő jellemzőinek ismerete. A társadalmi konvenciók és kulturális szempontok, valamint a nyelvföldrajzi, társadalmi és kommunikációs környezethez való kötöttségnek és változatosságának a felismerése.	Szóbeli üzenetek meghallgatása és megértése a kommunikációs helyzetek megfelelő körében (ismerős, a személyes érdeklődési körhöz vagy a mindennapi élethez kapcsolódó témákról). Beszélgetés kezdeményezése, folytatása és befejezése ismerős, a személyes érdeklődési körhöz vagy a mindennapi élethez kapcsolódó témákról. Különbőféle témákról szóló, nem szakszövegnek minősülő, illetve – egyes esetekben – ismert területhez tartozó témáról szóló, szakszövegnek minősülő írott szövegek olvasása és megértése, valamint különböző típusú és különféle célokat szolgáló írott szövegek alkotása megfelelő helyzetekben. Segédeszközök (pl. jegyzetek, ábrák, térképek) megfelelő használata szóbeli és írásbeli szövegek (beszélgetés, útmutató, interjú, beszéd stb.) megértéséhez vagy alkotásához. A nyelvtanulást szolgáló önálló tevékenységek megfelelő körének kezdeményezése és folytatása.	A <i>kulturális különbségek</i> iránti fogékonyság, a sztereotípiák elutasítása. Érdeklődés és kíváncsiság a nyelvek iránt általában (beleértve a szomszédos országok nyelvét, a régióban beszélt nyelveket, a kisebbségi vagy klasszikus nyelveket, a jelnyelvet stb.) és a <i>kultúrák közötti kommunikáció</i> iránt.

¹ http://www.oki.hu/lj.php?Kod=kompetencia-02_kulcskompetenciak-lj.html#16

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Matematikai kompetencia	A legalapvetőbb szinten a matematikai kompetencia² az összeadás, kivonás, szorzás, osztás, a százalékok és a törtek használatának képességét foglalja magában fejből és írásban végzett számítások során, különféle mindennapi problémák megoldása céljából. Egy magasabb fejlettségi szinten a matematikai kompetencia³ a matematikai gondolkodásmód (logikus és térbeli gondolkodás) és a valóság magyarázatára és leírására egyete-	A számok és mértékegységek biztos ismerete és a mindennapi kontextusokban való használata, amely a számtani alpműveletek és a matematikai kifejezésmód alapvető formáinak – a grafikonoknak, képleteknek és statisztikáknak – az ismeretét foglalja magában. A matematikai kifejezések és fogalmak biztos ismerete a legfontosabb geometriai és algebrai tételeket is beleértve. A matematika segítségével megválaszolható kérdésfajták ismerete és megértése.	A matematikai kompetencia alapelemeinek alkalmazása összeadás és kivonás, szorzás és osztás, százalékok és törtek, mértékegységek a mindennapi életben felmerülő problémák megközelítése és megoldása során, mint például: a háztartási költségvetés kezelése (a bevételek és a kiadások kiegyensúlyozása, tervezés, megtakarítás); a vásárlás (árak összehasonlítása, mértékegységek, ár-érték arány ismerete); az utazás és a szabadidő (távolság és utazási idő közötti összefüggés felismerése, pénznemek és árak összehasonlítása). A mások által előadott indoklás követése és értékelésre és az indoklás alapgondolatának felismerése (különösen bizonyítás esetén) stb. A matematikai jelek és képletek használata, a matematika nyelvének	Törekvés a „számoktól való félelem” leküzdésére. Hajlandóság a számtani műveletek használatára a mindennapi munkában és a háztartásban adódó problémák megoldására. Az igazságnak, mint a matematikai gondolkodás alapjának tisztelete. Törekvés az állítások alátámasztására szolgáló indokok keresésére. Hajlandóság mások véleményének érvényes (vagy nem érvényes) indokok vagy bizonyítékok alapján történő elfogadására, illetve elutasítására.

² http://www.oki.hu/lj.php?Kod=kompetencia-02_kulcskompetenciak-lj.html#17

³ http://www.oki.hu/lj.php?Kod=kompetencia-02_kulcskompetenciak-lj.html#18

	mesen használt matematikai kifejezőmód (képletek, modellek, geometriai ábrák, görbék, grafikonok) használatára való képesség és készség az adott kontextusnak megfelelően.		dekódolása és értelmezése, valamint a matematika nyelve és a természetes nyelv közötti összefüggések felismerése. A matematika segítségével történő és a matematikáról szóló kommunikáció. Matematikai gondolkodás és érvelés, a matematikai gondolkodásmód elsajátítása: absztrakció és általánosítás, ha a kérdés megköveteli, matematikai modellezés, azaz (modellek elemzése és készítése) meglévő modellek használata és alkalmazása a feltett kérdés megválaszolásához. Matematikai feladatok, jelenségek és szituációk különféle leírásainak, ábrázolásainak megértése és alkalmazása (jelentés megfejtése, értelmezése és az ábrázolásmódok közötti különbségtétel), valamint a leírás- és ábrázolásmódok közötti választás és váltás az adott helyzet követelményeinek megfelelően. A kritikai gondolkodásra való hajlam; különböző matematikai állítások (pl. állítás és feltevés) megkülönböztetése; matematikai bizonyítások megértése, fogalmak alkalmazási körének és korlátainak a felismerése. Segédeszközök és egyéb eszközök (köztük informatikai eszközök) használata.	

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Természettudományi és technológiai kompetenciák	A természettudományi kompetencia azoknak az ismereteknek és módszereknek a használatára való képesség és készség, amelyekkel a természettudományok a természeti világot magyarázzák. A technológiai kompetencia ennek a tudásnak az alkalmazása a természeti környezet átalakításában az ember felismert igényeire vagy szükségleteire válaszolva.	A természeti világ, a technológia és a technológiai eszközök és folyamatok alapelveinek az ismerete. A technológia és más területek – tudományos fejlődés (pl. az orvostudományban), társadalom (értékek, erkölcsi kérdések), kultúra (pl. a multimédia) és a környezet (környezetszennyezés, fenntartható fejlődés) – közötti összefüggések megértése.	A technológiai eszközök és gépek, valamint tudományos adatok és megállapítások felhasználása, illetve az azokkal való munka valamilyen cél vagy következtetés elérése érdekében. A tudományos kutatás lényegi jellemzőinek felismerése. Következtetések és a kidolgozásukhoz vezető gondolatmenet ismertetése.	Érdeklődés a tudomány és a technológia iránt, azok kritikai értékelése, ideértve a biztonsággal kapcsolatos és az etikai kérdéseket is. A tényyszerű adatok pozitív, ám kritikus szemlélete és annak felismerése, hogy a következtetések levonása egy logikai folyamat eredménye. Nyitottság a tudományos ismeretszerzésre és érdeklődés a tudomány, valamint a tudományos vagy műszaki pályák iránt.

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Digitális kompetencia	A digitális kompetencia az információs társadalom technológiáinak (ITT) 18 magabiztos és kritikus használatára való képesség a munkában, a szabadidőben és a kommunikációban. Ezek a kompetenciák a logikai és kritikai gondolkodással, a magas szintű információkezelési készségekkel és a fejlett kommunikációs készségekkel állnak kapcsolatban. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazásához kapcsolódó	Az ITT természetének és a mindennapi élet különféle kontextusaiban betöltött szerepének, illetve lehetőségeinek alapos ismerete, amely magában foglalja:⁴ a legfontosabb számítógépes alkalmazások, köztük a szövegszerkesztés, a táblázatkezelés, az adatbázisok, az információtárolás és -kezelés ismeretét; az internet és az elektronikus kommunikáció (e-mail, videokonferencia, egyéb hálózati eszközök) használata által nyújtott lehetőségek, valamint a valóság és a virtuális világ közötti különbségek felismerését; az ITT felhasználási lehetőségeinek az ismeretét a személyiség kiteljesítését, a társadalmi beilleszkedést és a foglalkoztathatóságot elősegítő kreativitás és újítás terén; a rendelkezésre álló információk megbízhatóságának és érvényes-	Mivel az információs társadalom technológiáinak alkalmazására egyre több lehetőség van a mindennapi életben, így a tanulásban és a szabadidőben, a szükséges készségek a következők: elektronikus információk, adatok és fogalmak keresése, gyűjtése és feldolgozása (létrehozása, rendszerezése, a fontos és nem fontos, szubjektív és objektív, a valóságos és a virtuális közötti különbségtétel), valamint szisztematikus módon történő felhasználása; a megfelelő segédeszközök (prezentációk, grafikonok, táblázatok, térképek) használata összetett információk létrehozása, bemutatása vagy értelmezése céljából; internetes oldalak elérése és az azokon történő keresés, valamint internet alapú szolgáltatások, pl. vitafórumok és elektronikus levelezés használata; az ITT használata a kritikai gondolkodás, kreativitás és újítás szolgálá-	Hajlandóság az ITT használatára az önálló és a csapatban végzett munka közben, kritikai és reflektív szemlélet alkalmazása a rendelkezésre álló információk értékelése során. Pozitív viszonyulás az internet-használathoz és fegyelmség a világháló biztonságos és felelős használatára iránt, beleértve a személyes szféra és a kulturális különbségek tiszteletben tartását is. Érdeklődés a látókör szélesítése érdekében történő ITT-használat iránt kulturális, társadalmi és szakmai célú közösségekben és hálózatokban való részvétel révén.

⁴ http://www.oki.hu/lj.php?Kod=kompetencia-02_kulcskompetenciak-lj.html#20

	készségek a leg-alapvetőbb szinten a multimédia technológiájú információk keresését, értékelését, tárolását, létrehozását, bemutatását és átadását, valamint az internetes kommunikációt és a hálózatokban való részvétel képességét ölelik fel.	ségének (elérhetőség/elfogadhatóság) alapszintű megértését és annak felismerését, hogy az ITT interaktív használata során bizonyos etikai elveket tiszteletben kell tartani.	tában, különböző kontextusokban otthon, a szabadidőben és a munkahelyen.	

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
A tanulás tanulása	A „tanulás tanulása” a saját tanulás önállóan és csoportban történő szervezésének és szabályozásának a képességét foglalja magában. Részt képezi a hatékony időbeosztás, a problémamegoldás, az új tudás elsajátításának, feldolgozásának, értékelésének és beépítésének, valamint az új ismeretek és készségek különböző kontextusokban – otthon, a munkahelyen, az oktatásban és képzésben – történő alkalmazásának képessége.	Saját kedvelt tanulási módszerek, erősségek és gyengeségek, készségek, alkalmasság értő ismerete. A rendelkezésre álló oktatási és képzési lehetőségek ismerete és annak felismerése, hogy az oktatás és képzés időszaka során hozott különböző döntések hogyan befolyásolják az egyén későbbi pályafutását.	A tanulás és általában véve a pályafutás önálló, <i>hatékony</i> irányítása.^{5 21} A tanulás időbeosztása, autonómia, fegyelem, kitartás és információkezelés a tanulási folyamat során. Hosszabb és rövidebb ideig tartó koncentráció. A tanulás tárgyára és céljára irányuló kritikai reflexió. A kommunikáció mint a tanulási folyamat része, a szóbeli kommunikáció megfelelő eszközeinek (intonáció, gesztusok, mimika stb.) alkalmazása, valamint különféle multimédia-üzenetek (írott vagy beszélt nyelv, hang, zene stb.) megértése és létrehozása révén.	A kompetenciák változtatására és további fejlesztésére való hajlandóságot támogató <i>énkép</i>, valamint <i>motiváció</i> és a siker elérésére való képességbe vetett hit. A tanulás pozitív, az életet gazdagító tevékenységként való felfogása, belső készítés a tanulásra. Alkalmazkodóképesség és rugalmasság.

⁵ http://www.oki.hu/lj.php?Kod=kompetencia-02_kulcskompetenciak-lj.html#21

	Általánosabban fogalmazva a tanulás tanulása erőteljesen befolyásolja azt, hogy az egyén mennyire képes saját szakmai pályafutásának irányítására			

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Személyközi, interkulturális és szociális kompetenciák	A személyközi kompetenciákhoz tartoznak mindazok a viselkedésformák, amelyeket az egyénnek el kell sajátítania ahhoz, hogy képes legyen hatékony és konstruktív módon részt venni a társadalmi életben, és szükség esetén meg tudja oldani a konfliktusokat. A személyközi kompetenciák nélkülözhetetlenek a hatékony személyes és csoportos érintkezésben és mind a köz-, mind a magánélet területén.	A különböző társadalmakban általánosan elfogadott vagy támogatott viselkedési szabályok és viselkedésmódok ismerete. Az egyén, csoport, társadalom és kultúra fogalmak ismerete, illetve e fogalmak fejlődésének a megértése a történelem során. Az egészségmegőrzés, a higiénia és a táplálkozás szabályainak ismerete és ezek kamatoztatása a saját életben és a család életében. Az interkulturális dimenzió szerepének a megértése az európai és más társadalmakban.	Konstruktív kommunikáció különféle társadalmi helyzetekben (tolerancia mások nézeteivel és viselkedésével szemben; az egyéni és a kollektív felelősség tudatosítása). Mások bizalmának és együttérzésének kiváltása. A személyes elégedetlenség konstruktív módon történő kifejezése (az agresszió, az erőszak és az önpusztító viselkedésminták féken tartása). A személyes és a szakmai szféra különválasztása, tartózkodás a szakmai konfliktusok személyes szintre vitelétől. A nemzeti kulturális identitás tudatosítása és megértése Európa és a világ többi részének kulturális identitásával való kölcsönhatásainak az ismeretében; a diverzitásból adódó nézőpontbeli különbségek felismerése és megértése, valamint a saját nézetek konstruktív módon történő kifejezése. Tárgyalóképesség.	A másik ember iránti érdeklődés és tisztelet. Törekvés a sztereotípiák és az előítéletek leküzdésére. <i>Kompromisszumkészség.</i> <i>Tisztesség.</i>

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Állampolgári kompetenciák	Az állampolgári kompetenciák átfogóbbak, mint a személyköziek, mivel társadalmi szinten működnek. Azoknak a kompetenciáknak a halmazaként írhatók le, amelyek az egyén számára lehetővé teszik az állampolgári szerepvállalást.	A polgári jogok és a lakóhely szerinti ország alkotmányának és kormánya működésének az ismerete. A helyi, regionális, nemzeti, európai és nemzetközi szintű szakpolitikák kidolgozásának folyamatában részt vevő intézmények szerepének és feladatainak ismerete (az EU politikai és gazdasági szerepét is beleértve). A helyi és nemzeti szintű kormányzat kulcsszereplőinek, a politikai pártoknak és az általuk hangoztatott politikai nézeteknek az ismerete. A demokrácia és az állampolgárság fogalmainak és az azokról szóló nemzetközi nyilatkozatoknak (köztük az Európai Unió alapjogi chartájának és a Szerződéseknak) az ismerete. A nemzeti, az európai és a világtörténelmet befolyásoló legfontosabb események, áramlatok és változást kiváltó szereplők, valamint Európa és szomszédai jelen-	Részvétel a település/lakóhely életében, valamint a nemzeti és európai szintű döntéshozásban; választásokon való szavazás. A szolidaritás kifejezése a helyi, illetve a tágabb közösséget érintő problémák megoldása iránti érdeklődés kinyilvánítása és a problémamegoldásban való részvétel révén. A közintézményekkel való hatékony érintkezés. Az EU által kínált lehetőségek kihasználása. Az országban beszélt nyelv használatához szükséges készségek.	A lakóhelyhez, hazához, az Európai Unióhoz és általában véve Európához és a világhoz (a világ adott részéhez) való <i>tartozás érzése</i>. Hajlandóság a különböző szinteken folyó demokratikus döntéshozásban való <i>részvételre</i>. Érdeklődés az önkéntes <i>állampolgári szerepvállalás</i> iránt, a társadalmi sokszínűség és a társadalmi kohézió támogatása. A mások által vallott <i>értékeknek és mások magánéletének a tiszteletben tartása</i>, adott esetben fellépés a társadalomellenes viselkedéssel szemben. Az emberi jogok és az <i>egyenlőség</i> elfogadása mint az európai modern demokratikus társadalmakban megjelenő szolidaritás és felelősség alapja, a fér-

		legi helyzetének az ismerete. A kivándorlás, bevándorlás és a kisebbségek fogalmának ismerete európai és világviszonylatban.	fiak és a nők közötti egyenlőség elfogadása. A különböző vallási és etnikai csoportok <i>értékrendjei</i> közötti különbségek tiszteletben tartása és megértése. A tömegtájékoztatásból származó <i>információk kritikus szemlélete</i>

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Vállalkozói kompetencia	A vállalkozói kompetenciának egy aktív és egy passzív összetevője van: egyrészt a változás kiváltására való törekvés, másrészt a külső tényezők által kiváltott újítások üdvözlésének és támogatásának a képessége. A vállalkozói kompetencia része a változáshoz való pozitív viszonyulás, az egyén saját (pozitív és negatív) cselekedetei iránti felelősség vállalása, a célok kitűzése és megvalósítása, valamint a sikerorientáltság.	A rendelkezésre álló lehetőségek ismerete és az egyén személyes, szakmai és/vagy üzleti tevékenységeihez illeszthető lehetőségek felismerése.	A tervezés, szervezés, elemzés, kommunikáció, cselekvés, eredményekről való beszámolás, értékelés és dokumentáció készségei. Projektok kidolgozásához és végrehajtásához szükséges készségek. Az együttműködésre épülő, rugalmas csapatmunka. A személyes erősségek és gyengeségek felismerése. Az események elébe menő cselekvés és a változásokra való pozitív reakció. A kockázatok felmérése és kellő időpontban és módon történő vállalása.	Kezdeményező-készség. Pozitív viszonyulás a változáshoz és az újításhoz. Készítetés azoknak a területeknek a keresésére, ahol az ember vállalkozói készségei teljes skáláját kamatoztathatja – például ott, ahol a munkahelyen és a helyi közösségben.

Terület	Kompetencia meghatározása	A kompetenciát alkotó – mindig az adott kontextusnak megfelelő – ismeretek, készségek és attitűdök		
		ismeretek	készségek	attitűdök
Kulturális kompetencia	A gondolatok, élmények és érzések különféle módon – többek között zene, tánc, irodalom, szobrászat és festészet – történő kreatív kifejezésének fontosságát foglalja magában. ⁶	Az emberiség történelméről tanúszkodó jelentős kulturális alkotások alapszintű ismerete, beleértve a populáris kultúrát is. A nemzeti és európai kulturális örökség és ezek világban elfoglalt helyének az ismerete. Az európai kulturális és nyelvi sokszínűség tudatosítása. A közízlés alakulásának és az esztétikai tényezők mindennapi életben betöltött fontosságának a felismerése.	A különböző kifejezésmódokon keresztül történő művészi önkifejezés a saját tehetségnek megfelelően. A kultúra tág értelmezésén alapuló műalkotások és előadások értékelése és élvezete. A saját egyéni kreatív és kifejezési szempontok és megnyilatkozások másokéhoz való viszonyítása. A kulturális tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségek felismerése és kiaknázása.	Nyitottság a kulturális kifejezés sokfélesége iránt. Hajlandóság az esztétikai érzék fejlesztésére a művészi önkifejezés és a kulturális élet iránti folyamatos érdeklődés révén. A divertitás tiszteletével párosuló erős identitástudat.

⁶ http://www.oki.hu/lj.php?Kod=kompetencia-02_kulcskompetenciak-lj.html#22

2. Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium Békéscsaba

2.1. Az értelem fejlesztése

Értelmi képességek/kompetenciák	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
A tanulási motiváció, teljesítményvágy	A tanulás értelmének megmutatása a tanulók saját fejlődésén keresztül. A diákok reális teljesítményvágyának kialakítása a tanulási igény szintjük formálásával.	sikervágy és kudarcféltetés elismerésvágy a tanítókhoz való kötődés	önfejlesztés igénye – továbbtanulásra való felkészítés, sikervágy és kudarcféltetés kötődés kötelességtudat fejlődése	önmegvalósítás igénye – továbbtanulás önkritika, önértékelés igénye sikervágy, ambíció elismerésvágy tanulási igény szint
A hatékony, önálló tanulás	A megfigyelés, átkódolás, értelmezés, értékelés, bizonyítás képességének fejlesztése A tanulók életkorának, egyéniségének megfelelő tanulási módok ajánlása, tanítása Az idővel és az információval való hatékony gazdálkodás elsajátítása A tudás másokkal való megosztása Az előzetes tanulási tapasztalatok hasznosítása	a megismerési rutinok (műveletek) megszilárdítása megfigyelések figyelem összpontosítást fejlesztő játékok szöveges feladatok matematikai nyelvre történő fordítása szövegértés szemléletes/szemléltető tanítás és tanulás kooperatív technikák	megfigyelésekről jegyzetkészítés, ellenőrző és kísérleti megfigyelések szövegértés – lefordítása cselekvésre a tanulás folyamatában kísérletezések - érvelés tanulása – értelmező és szemléltető tanítás - tanulás kooperatív technikák saját tanulási stratégia kialakítása	a kódolási képesség alkalmazása, reprodukciók, alkotások... kísérletezések, elemzésük érvelés alapját képező szituációk, valós folyamatok: tanórán kívüli fogl., diákrendezvények értelmező tanítás önálló tanulás szociális tanulás: vélemények feldolgozása, együttműködés, vitatkozás speciális szintér: emelt szintű, felkészítést nyújtó tanórai foglalkozás

• Anyanyelvi kommunikáció	• Az ábraolvasás, ábrázolás fejlesztése • A tapasztalati és értelmző nyelvtudás fejlesztése. • Kritikus és építő jellegű párbeszédre törekvés • Az esztétikai minőségisztelete	• ábraolvasás – „mit mond a kép?” • ábrázolás – vizuális kommunikáció • beszédértés • olvasás, írás elsajátítása • értő olvasás • technikák biztos használata	• vázlatírás • atlaszhasználat • modellek használata • fogalmazások készítése	• a társadalmilag felelős nyelvhasználat jelentősége • metakommunikáció • speciális szintér: emelt szintű foglalkozások

Az értelem kiműveléséhez kapcsolódó motívumok	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
A megismerési vágy felkeltése	Változatos, gazdag fejlesztőprogram kínálata. A tanulók érdeklődésének felkeltése.	Különbségek és összefüggések felismerésére készítetés a tanítás-tanulás folyamatában és a tanítási órán kívül. mesék, konstrukciós játékok	konstrukciók elemei, összeállítás	összefüggések követésére készítetés speciális szintér: emelt szintű, felkészítést nyújtó tanórai foglalkozás
A felfedezési vágy fejlesztése	A tantárgyaink sajátosságainak megfelelő felfedezettő tanulás megszervezése. A problémamegoldás közös élményként való megélése.	kérdéseik megválaszolása („miért” időszak) megfigyelések megtanítása	a megfigyelések újraértelmezése fokozódó önállósággal – természettudományos tantárgyak, művészetek.	problémamegoldó tevékenységek a tanítási órákon az önművelés lehetőségei tehetségfejlesztés speciális szintér: emelt szintű, felkészítést nyújtó tanórai foglalkozás
A játékszeretet, alkotásvágy fejlesztése	Fejlesztő játékok megtanítása. Alkotást igénylő feladatok megoldása.	dramatizálás szerepjátékok rajzpályázatok versenyek	dramatizálás művészetek alapjainak tanulása – kórus, zenetanulás, tánc... versenyek, bemutatók, pályázatok.	alkotások létrehozása, OKTV, pályázatok műsorok szerkesztése, diákújságírás közösségi programok tervezése, lebonyolítása speciális szintér: emelt szintű, felkészítést nyújtó tanórai foglalkozás

Értelmi képességek/kompetenciák	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
Idegen nyelvi kommunikáció	Lásd anyanyelvi komm. Más kultúrák iránti nyitottság fokozása	motiváció, a pozitív attitűd megalapozása	beszédértés, beszélgetés, olvasás, írás elsajátítása szövegértés,-alkotás szóban és írásban	Lásd nyelvi-komm. tréning programja
Matematikai kompetencia, a gondolkodásfejlésének és alkalmazásának képessége	Ismeretek, tevékenységek, folyamatok által a viszonyítás, az általánosítás, az osztályozás, összefüggéslátás, a probléma feltáró és megoldó képesség formálása.	a közvetlen tapasztalatokhoz kapcsolódás egyszerűbb modellekkel való ismerkedés érvek láncolatának követése pozitív attitűd kialakítása	tapasztalatokra visszacsatolás értelmezés tanítása pozitív attitűd fenntartása modellek alkalmazása eredmények indoklása a dolgok logikus okának és érvényességének keresése segédeszközök használatának jelentősége alkalmazás nem mat. környezetben	magasabb szintű integráció az alkalmazásban az alapvető mat. elvek és folyamatok alkalmazása bizonyítási eljárások speciális szintér: emelt szintű foglalkozások
Természettudományos kompetencia	Ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázatokat adjunk, illetve előrejelzéseket tegyünk a természeti világban lezajló folyamatokkal kapcsolatban Műszaki kompetencia fejlesztése A fenntartható fejlődés formálásáért viselt felelősség felismerése	megfigyelések kísérletezés, a kíváncsiság, mint attitűd megalapozása	alapvető ismeretek megszerzése a kíváncsi attitűd megalapozása megfigyelésekről jegyzetkészítés, ellenőrző és kísérleti megfigyelések kísérletezések érvelés tanulása a term.tud. műveltség mozgósítása az élet más területein	A tudományos elméletek társadalmi folyamatokra gyakorolt hatása Technológiák előnyei, korlátai, kockázatai A term.tud. műveltség mozgósítása az élet más területein Kritikus attitűd a tudomány-és technikaellenes megnyilvánulásokkal szemben Spec. szintér: emelt szintű foglalkozások

2.2. Segítő életmódra nevelés, szociális fejlesztés

Szociális és állampolgári kompetencia	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
Szociális motívumok	A pozitív egyéni értékrend és képességrendszer kiépülésének segítése. Olyan iskolai légkör kialakítása, amely elősegíti, hogy a tanulók folyamatosan megtapasztalhassák az egyének, csoportok kölcsönös megértésének, segítőkészségének előnyeit, hiányuk káros következményeit. Közvetett élmények, hatások átadása.	szociális szokások, minták elsajátítása a viselkedés alapvető szabályainak megismerése, gyakorlása – szituációs játékok önkiszolgálás, segítség – felelősök szerepe mesék, olvasmányok hősei, példaképek	a viselkedés alapvető szabályainak elsajátítása a szabálytudat formálása – versengések, elfogadás, győzelem, vereség érzésének megélése társak segítése, a közösség ereje novellák, regények, történelmi korok hősei	a döntési szabadság és következményei – szituációkban, folyamatokban a felelőség szerepe a döntések meghozatalában egyén – csoport, csoport – csoport, nemzetek közötti kapcsolatok előnyei, hiányuk káros hatásai
Szociális szokások	Olyan iskolai életrend kialakítása, működtetése, amelyben a tanulók biztonságban érzik magukat, mivel a magatartási szabályok átláthatók, kiszámíthatók, egyértelműek. Az elvárás mindenkiel szemben következetes. Az életkornak megfelelő normatudat kialakítása	szokásrend kialakítása a tanteremben, a tanítási órákon, az eszközök kezelésében, udvaron, ebédlőben, társakkal, felnőttekkel szemben – gyakoroltatás elsajátítás jutalmazás rendszere	szokásrend a szaktanterekben, közösségi programokon, rendezvényeken, követő magatartás elvárása az iskolai élet minden területén könyvtár színház, szituációs játékok	tevékeny részvétel az iskolai házirend alakításában, adekvát viselkedés, mint elvárás a következményekkel való számolás a cselekvés megtörténte előtt

• Szociális ismeretek és készségek	• A lehető legtöbb ismeret cselekvésbe, szimulatív esetekbe ágyazottan kerüljön feldolgozásra, gyakorlásra.	• ismeretek gyűjtése – közvetlen megtapasztalás	• irodalom • történelem lehetőségei • gyakorlás	• Egyénnel, csoporttal, nemek közti egyenlőséggel, a megkülönböztetésmentességgel kapcsolatos alapvető koncepciók ismerete

Szociális és állampolgári kompetencia	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
Szociális kommunikáció	A tanulók kötődési hálójának megismerése, indirekt módon történő gazdagítása. Pozitív érzelmi légkör kialakítása az osztályokban, az iskolában.	pozitív érzelmi légkör formálása a tanítókhoz való kötődés segítségével játékosság a tanítási órákon köszöntések, ünnepi készülődések, ünneplések az osztályközösségben	kötődési háló minősége, ereje - követés beszélgetések színházi eladásokról – vita regény, festmény, zenemű hatása	érvényesülés segítése a nyitott és bonyolult világban – kötődések vitakészség gyakorlása mozgóképkultúra, művészetek – élmények feldolgozása
Szociális érdekérvényesítés	A segítő versengés szemléletének elsajátítása. A stressz, a frusztráció kezelése, Attitűdalakítás: az eltérő nézőpontok megértése, az együttműködés, az integritás tekintetében A személyes előítéletek leküzdésére, kompromisszumra való törekvés	testnevelés, versengések kooperatív munkaformák a tanítási órákon közművelődési és tanulmányi versenyek	a közös és egyéni érdek, tolerancia tanulói jogok megismertetése, gyakoroltatása DÖK versengések, szabálykövetés, a segítség alapszabályai	közérdek, közös érdek, eltérő érdek, érdekütköztetés lényege tanulói jogok gyakoroltatása A vezetői képességek fejlesztése. programra szerveződő csoportokban a szerepekhez kötődő technikák elsajátítása
Állampolgári kompetencia	A helyi és a tágabb közösséget érintő problémák megoldása iránti szolidaritás és érdeklődés fejlesztése Az európai sokféleség és a kulturális identitás tudatosítása		Emberismeret, etika és vallástörténet tantárgy kínálta lehetőségek	Társadalomismeret, történelem tanórák, emelt szintű foglalkozások tematikája DÖK tevékenysége nemzetközi kapcsolatok

2.3. Egészséges és kulturált életmódra nevelés, személyes fejlesztés

Személyes motívumok	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
Önkiszolgálás	A biológiai szükséglet és a komfortszükséglet pozitív szocializálása. A hátrányos motívumok – <i>káros szenvedélyek, függőségek – kialakulása megelőzésének segítése.</i> <i>A tanulók mozgásszükségletének kielégítése.</i>	önellátás gyakoroltatása: felszerelés rendje, használata kulturált étkezés gyakorlása közlekedés, baleseti veszélyek elkerülésének technikái játék, sport: tanítási órák, szünetek, napközis foglalkozás, diáksport	szokások, minták gyakoroltatásával az első szakasz tevékenységeinek folytatása, az önellátás igényének formálása, testápolás, rendszeret káros szenvedélyek kialakulásának megelőzése pozitív motivációk erősítésével	viselkedési minták megismertetése, véleményalkotás, érvelés, elfogadás, elutasítás igények, lehetőségek, szükségletek és igényesség összefüggései
Önvédelem és szuverenitás	Olyan iskolai, osztály légkör teremtése, tevékenységrendszer kínálása, mely biztosítja a tanulók testi-lelki védelmét, szuverenitásukat	konfliktusok megoldásának segítése balesetek elkerülésének szokásai differentiálás, egyéni fejlesztés, szakszolgálatok segítségének igénybe vétele házirend elvárásai	önvédelmi sportok konfliktusok megoldása, önállósulás serdülőkori konfliktusok kezelése házirendnek megfelelő elvárások betartása	életvezetési ismeretek tantárgy programja önálló döntések meghozatalának gyakoroltatása önvédelmi sportok, konfliktuskezelési technikák házirend kialakításában részvétel, elfogadó magatartás az önállósulási törekvések
Önértékelés, önbecsülés, önbizalom	Reális, a képességeket is figyelembe vevő teljesítményértékelés.	gyakorlás, segítő szempontok adása, nevelői korrekció, a tanulók véleményének tisztelete	a realitásérzék fejlesztése egyéni érzékenység elfogadása illetve kezelése tehetséges tanulók fejlesztése	képességgé alakítás szélsőségek segítő formálása

Személyes képességek	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
Az egészséges és kulturált életmód	<i>A testnevelés órák, a mindennapi testnevelés és gazdag diáksport lehetőségek kínálatával a testi képességek kifejlesztése, folyamatos karbantartása.</i> A koordinációs képességek, kéz ügyesség fejlesztése. Minden korosztály jusson hozzá az életkorának megfelelő zenei, vizuális, irodalmi, esztétikai élményeihez.	testnevelés úszás szokások folyamatos gyakorlása gyermekjátékok írásstudás gyurmázás, rajzolás, szövés stb. speciális ének-zene csoportok sportkörök, napközi kórus munkája tanórán kívüli művelődési lehetőségek - ajánlások	szokások, minták folyamatos gyakorlása testnevelés technika, vizuális kultúra, tánc és dráma tantárgyak lehetőségei speciális ének-zene csoportok a kórus lehetőségei sportkörök, egyesületek hobby tánclubok tanórán kívüli lehetőségek - ajánlások	testnevelés sportkörök egyesületek hobby tánclubok érdeklődési körök (pl. művészetek) tanórai és tanórán kívüli lehetőségek - választások
A környezettel harmóniában élő személyiség	<i>Olyan tevékenységrendszer kialakítása, mely képessé teszi a tanulókat a környezetük megismerésére, a változások észrevételére, elemi szintű értékelésére.</i> <i>A környezet értékeinek felismerése, megőrzése, magatartásminták ajánlása, a környezet védelmével kapcsolatos jogok gyakorlása.</i>	a napirend kialakítása szokások az iskolában, a napköziben iskolai hagyományok, akciók: Föld Napja; Madarak, fák napja; környezetvédelmi hét, hulladékgyűjtés, Légy igényes pályázat, szakköri tevékenység, versenyek, eredi iskola, kirándulások, táborok tanítási órákon: helyi tanterv szerint , az érzelmi kötődés formálása	ismeretek– tantárgyi lehetőségek változások észrevétele, elemi minősítések megfogalmazása hulladékok újrahasznosítása – szelektív gyűjtés Kaán Károly, Herman Ottó környezetvédelmi versenyek pályázatok tanulmányi kirándulások geológia szakkör terepgyakorlatok	az ismeretek integrálása, globális problémák állásfoglalásra készítés, megfogalmazás, problémamegoldás keresése speciális szintér: emelt szintű foglalkozás terepgyakorlatok Kitabel Pál környezetvédelmi verseny regionális versenyek pályázatok osztálykirándulások JEKA táborok

2.4. Speciális kompetenciák fejlesztése

	Fejlesztési feladataink	Lehetőségek, eljárások, eszközök		
		1-4. évfolyam	5-8. évfolyam	9-13. évfolyam
• Az alkotóképesség területei • Kreativitás - tágabb értelemben vett alkotóképesség • Tapasztalati alkotóképesség • Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	• Azoknak a tantárgyi tartalmaknak a feltárása, amelyek lehetővé teszik az alkotó tevékenységet, a művészi önkifejezés fejlődését. • A tanítási órákon kívüli, alkotásra alkalmas keretek felhasználása a tanulók alkotásvágyának kielégítésére, a más nézőpont megismerésére, a nyitottság, az érdeklődés és az esztétikai érzék fejlesztésére.	• az általános alapok fejlesztése • tananyagtartalmak – sokféle út lehetőségének keresése • tárgyiasító alkotások lehetőségei: szakkörök ünnepkörök játékdélutánok • városi intézmények lehetőségei • testnevelési órák és szabadidős játékok • játékoság a tanítási órákon	• az általános alapok fejlesztése • tehetségek felismerése, segítése • tananyagtartalmak – többféle lehetőség vezet a helyes megoldáshoz • szakkörök • pályamunkák készítése • csapatmunkában történő munkavégzés • iskolai, városi, megyei, országos versenyek, vetélkedők • városi lehetőségek	• a tehetségek fejlesztése, támogatása • önálló megoldási utak keresése a tananyagtartalmak feldolgozásakor • tehetséggondozás • versenyek • pályázatok • speciális színtér: emelt szintű foglalkozás
• Vállalkozói kompetencia	• Az újításra való beállítódás és a kockázatvállalás fejlesztése.		• Tervezés, szervezés, irányítás, elemzés, értékelés	• Kockázatfelmérés, pénzügyi és jogi tájékozódás
• Digitális kompetencia	• Az IST magabiztos és kritikus, felelősségteljes használatának kialakítása a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén.		• Számítógéppel, alkalmazások, e-mail, hálózati eszközök, internet	• Kritikus alkalmazás, valós és virtuális kapcsolatok, komplex információ előállítását, bemutatását, megértését segítő eszközök használata • Az IST szerepe az innováció területén

3. Ceglédberceli Eötvös József Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

3.1. Az iskola sajátosságainak figyelembe vétele

Idegen-nyelvi kompetenciafejlesztés a nemzetiségi német nyelvi órákon

Iskolánkban nemzetiségi német nyelvoktatás folyik. Ennek kapcsán már több éve csoportbontásban oktatjuk a nyelvet. Az idei tanévben az 5. osztályban van három csoport név szerinti bontásban. Az osztályok viszonylag alacsony létszáma nem teszi lehetővé az osztályon belüli, csak a két osztály együttes csoportbontását.

A nem szakrendszerű oktatásban iskolánk nemzetiségi volta miatt az idegen-nyelvi kompetenciafejlesztést is megszervezzük.

Szakembereink adták a feladat megszervezéséhez. Elsődleges cél az olvasás, beszéd, íráskészség fejlesztése a nyelvi órákon.

Magyar órákon a szövegértés-szövegalkotás kompetenciafejlesztés

Az elmúlt tanévben végzett kompetenciaméréskor kiderült, hogy vannak hiányosságaink a szövegértésnél, ezért kiemelten kezeljük ennek a kompetenciának a fejlesztését.

Hangsúlyt fektetünk a beszédértésre, beszédművelésre, az olvasott és írott szöveg megértésére, az írás és szövegalkotásra, ábraelemzésre, valamint az anyanyelvi kultúrára, nyelvtani, helyesírási ismeretekre.

A dráma tantárgy is kiválóan alkalmas a szövegértés fejlesztéséhez.

Elemi számolási készség és gondolkodási képesség fejlesztése a matematika órákon

A matematika órákon elsősorban az elemi számolási készségek fejlesztését valósítjuk meg. Ide tartozik a számírás készsége, a mértékegység-váltás, és a 4 alapl művelet 100-as számkörbeli készségei.

Az elemi rendszerező képesség és kombinatív képesség fejlesztése is cél.

A térbeli, időbeli, mennyiségi viszonyokban való pontosabb tájékozódásra is figyelmet fordítunk.

Történelem óra keretében a szövegértés fejlesztése

A szövegértés, szövegértelmezés, lényegkiemelés, rendszerező képesség fejlesztése mellett az önálló tanulás, a jegyzetelési technikák tanítása is nagyon fontos feladat.

Szociális kompetenciák fejlesztése technika órán

A szociális kompetenciák és az alapkészségek fejlesztésére a technika órán is adottak a lehetőségek.

4. Dér István Általános Iskola Csanádpalota

4.1. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Célunk a gyermekekben rejlő lehetőségek kibontakoztatása, önismeret és együttműködési készség fejlesztése, felkészítés a társadalomba való beilleszkedésre.

Az értelem kiművelése (kognitív kompetencia fejlesztése)

Feladat: A tanulási motívumok (figyelem, érdeklődés felkeltése, tanulásra készítés) kialakítása, elsajátítása, folyamatos fenntartása.

A gondolkodás és a megismerés készségeinek és képességeinek kifejlesztése, melyek segítségével tanulóink képesek lesznek a felvett információkat hatékonyan feldolgozni, elemezni, az elemzések alapján következtetéseket levonni, döntéseket hozni.

A segítő életmódra nevelés (szociális kompetencia fejlesztése)

Feladat: A szociális viselkedés alapvető szabályainak ismerete, a pozitív minták belsővé tétele, az érdekérvényesítés módjainak, szabályainak megismertetése, fejlesztése. Olyan iskolai életrend kialakítása, ahol a tanulók biztonságban érzik magukat, mert az elvárási szabályok átláthatóak, kiszámíthatóak, és mindenkitől egyértelműen, következetesen elvártak. Fejlesztendő készségek – tolerancia, kapcsolatteremtő képesség, konfliktuskezelő képesség, segítő- és együttműködési képesség, vitakészség, szociális értékelő képesség.

Egészséges és kulturált életmódra nevelés (személyes kompetencia fejlesztése)

Feladat: a testi- lelki egészség, a jó közérzet személyiségstabilizáló működésének elősegítése, előnyös személyes motívumok fejlesztése, a hátrányos motívumok kifejlődésének megelőzése, visszaszorítása.

A befogadó és önkifejező képességek (szövegalkotó-, műértelmező-, zenei-, vizuális-esztétikai-, előadói-) fejlesztése. Gazdag mozgáslehetőségek biztosításával a testi képességek folyamatos művelése.

Szakmai képzés alapozása (speciális kompetencia fejlesztése)

Feladat: Sokféle tevékenykedtetéssel, egyre komplexebb tevékenységi formákkal a tapasztalati alkotóképesség fejlesztése, produkciók, produktumok létrehozásának ösztönzése. Tehetség gondozás. Az alapvető követelmények és az ezekre épülő differenciálás azt a célt szolgálják, hogy a tanulók adottságaikkal, fejlődésükkel, iskolai és azon kívüli tanulásukkal, tevékenységükkel, a szerzett és spontán tapasztalataikkal minél teljesebben tudják kibontakoztatni személyiségüket.

5. Fazekas József Általános Iskola és Óvoda Sümegcsehi

5.1. Kompetencia alapú oktatás

A kompetencia azon elvárható ismeretek, képességek, magatartási- és viselkedésszempontok összessége, amely által a személyiség képes lesz egy adott feladat eredményes teljesítésére. A fejlesztés célja a pedagógiai kultúra átalakítása, különös tekintettel:

- a tanár személyiségére (személyes példamutatás és kongruens felnőtt magatartás, önismeret) és felkészültségére;
- a személyközpontú pedagógiai gyakorlat megszilárdítására;
- a gyermekek életkorának megfelelő, támogató, facilitáló pedagógusszerep kialakítására (tanári kompetenciák).

5.2. Szövegértési-szövegalkotási kompetenciaterület

A fejlesztés célja:

- Kommunikáció-központúság – A kommunikációval kapcsolatos ismeretek, szabályszerűségek, normák megtanítása és gyakorlása. A szövegértés-tanításnak ebben a formában nem csak célja, hanem módszere is a kommunikáció, hiszen a feladatmegoldások, az ellenőrzés, az értékelés folyamatos eszmecserét feltételeznek a tanár és a tanulók között. A program a szövegértési képességeket olyan tanulási folyamatban fejleszti, amely a tanuló és a pedagógus demokratikus együttműködésére, vitáira, eszmecseréire épül, kommunikatív cselekvésekre ösztönöz, önállóságot és kritikai készséget kíván.
- Tevékenység centrikusság – A tanulóknak nem pusztán kérdésekre kell választ találniuk, hanem a különböző típusú szövegekkel – akár maguk által elgondolt – műveleteket kell végezniük.
- Rendszeresség – A szövegértés-szövegalkotás gyakorlása minden műveltségterület feladata. A felelősség és a fejlesztés egy tantárgyra szűkítése a program hatásvesztését okozza. A mérések nem az elsajátított ismeretanyag mennyiségének, hanem a kompetenciák szintjének meghatározását szolgálják.

- **Differenciáltság** – Kívánatos, hogy a foglalkozások megszervezésének alapját az egyéni tempó, képességek, problémák képezzék. A differenciálás szempontja lehet a tanulók szövegértési, szövegalkotási módja, tempója vagy a szükséges tanári támogatás mértéke. A tanulási folyamat hatékonysága nem a tanulócsoport összteljesítményén, hanem az egyes tanulók fejlődésének ütemén mérhető.
- **Partnerség** – A program lehetővé teszi, hogy a pedagógus a munka nagy részében a tanulókkal partneri viszonyban, segítő-tanácsadó státusban legyen, ne pedig a hierarchikus tanár-diák kapcsolatot képviselje.
- **Kutatószemlélet** – A program célja, hogy feloldja az olvasási kudarcok által okozott szorongásokat. Ennek egyik feltétele a tévedések és a próbálkozások lehetőségének megadása. A kutatószemlélet fontos eleme a kérdésfeltevés.

Integrált magyartanítás – a nyelv és az irodalom új viszonya:

A szövegértés-szövegalkotás kompetenciájának fejlesztése az eddig döntően kronologikusan szervezett irodalomoktatás és leíró nyelvtan tanítása helyébe az integrált nyelvi-irodalmi-kommunikációs képességek fejlesztését szolgáló magyartanítást állítja. Ennek része a kommunikációs képesség hatékony fejlesztése:

- a kommunikáció tudatos stratégiáinak felépítése különféle közlési helyzetekben és szövegtípusokban;
- a kommunikációs magatartásmódok és tevékenységek egyszerre kreatív és normatív használata;
- az egyéni közlési stratégiák kialakítása és használata;
- a nyelvi norma, ill. az attól való célszerű eltérés lehetőségei közti választás képessége;
- a nyelvi problémaészlelés képességének folyamatos fejlesztése;
- a szövegértési és szövegalkotási automatizmusok kialakítása az egyes szövegtípusok szerkezeti és jelentéstani jellemzőinek felfedeztetésével;
- a nem verbális önkifejezés képességének fejlesztése, ill. a partner nem verbális jelzéseinek értelmezése;

A kommunikációs képességfejlesztés a szövegértési-szövegalkotási kompetencia fejlesztésének feltétele. A működő nyelv vizsgálatával a szövegértés a következő szempontok szerint valósítható meg:

- a szöveg grammatikai alapjainak felfedeztetése és kommunikatív alkalmaztatása;

- nyelvi adatokkal műveletek végzése;
- szabályfelfedeztetés: a kontextus hatása a közlések jelentésére és formájára;
- a lineáris építkezés grammatikai szabályainak alkalmazása;
- a szavak, terminusok, mondatok és szövegkörnyezetek kétirányú viszonyainak felismertetése és alkalmazása;
- szövegtípusok interpretálása és alkotása;
- a szöveg logikai és tematikus szerkezete, nyelvtani tulajdonságai és a kommunikációs helyzet egysége, mint problémamegoldó stratégia;
- a szöveg háttérmondatainak és előfeltevéseinek szerepe a szöveg értelmezésében;
- a racionális és sikeres vita stratégiáinak elsajátítása

Az átfogó magyartanítás az olvasás konstruktív (az olvasó a szavakból, mondatokból megalakítja magában a szöveg által felidézett világot, valóságdarabot, jelentés-összefüggést), mozgósítható előismereteken (az előzetes ismeretek folyamatos és tudatos mozgósításán) alapuló, cél által vezérelt, szelektív, erősen az olvasó motivációjától függő szövegértési tevékenységként kezeli.

Természetesen más az olvasás értelme, célja, a mindennapi gyakorlatias hasznú szövegek esetében és más a szépirodalmi szövegek olvasásakor. Az első esetben az olvasó többnyire már valamilyen gyakorlati céllal fordul a szöveghez, míg az utóbbiban az esztétikai élvezet, a játék, a kikapcsolódás vagy a másokon keresztül önmegértés a cél.

A szövegértés-szövegalkotás programja nem az irodalomtörténetet vagy a műfajelméletet „tantervesíti”, illetve „tankönyvesíti”, hanem abból indul ki, hogy a jó olvasóban bizonyos képességek potenciálisan működésbe lépnek, ezért elsősorban ezeket kell tudatosan és módszeresen fejleszteni.

5.3. Matematikai kompetenciaterület

A fejlesztés célja:

A kidolgozásra kerülő programcsomagok az alább felsorolt készségek, képességek közül a számlálás, számolás, mennyiségi következtetés, valószínűségi következtetés, becslés, mérés, mértékegység-váltás, szövegesfeladat-megoldás, problémamegoldás, rendszerezés, kombinatoricitás, deduktív következtetés, valamint az induktív következtetés fejlesztését segítik elő.

A matematikai kompetencia készség- és képességkomponensei

A matematikai kompetencia a „matematikai tantárgyi ismeretek, a matematika specifikus készségek és képességek, általános készségek és képességek, valamint motívumok és attitűdök együttese”.

- Készségek – számlálás, számolás, becslés
- Gondolkodási képességek – rendszerezés, deduktív és induktív következtetés
- Kommunikációs képességek – relációs szókincs, szövegértés, térlátás
- Tudásszerző képességek – problémaérzékenység, megoldás, metakogníció
- Tanulási képességek – figyelem, emlékezet

A matematikai kompetencia fejlesztési területei:

Az A-típusú programcsomagok a matematika műveltségterületének teljes egészét lefedik. Olyan tananyagszervezési-módszertani megoldásokat tartalmaznak, amelyek lehetővé teszik, hogy a tanulókat bevonjuk a tudás- és készségelsajátítási folyamatba, azaz átalakul a matematikatanítás egész folyamata. Erős hangsúlyt kap a tevékenység-központú módszertan. A játék és az eszközhasználat, a megfelelő tanulási környezet kialakítása, a kooperatív tanulási technikák alkalmazása dominálja a folyamatokat. Megteremtődik a lehetőség arra, hogy a tanulók saját tanulási tevékenységüket felidézzék, reflektáljanak rá. A matematikatanulás alapja a cselekvő, személyes tapasztalatszerzés. A jó munkalétkör egyik feltétele a tévedés és a vita szabadságának biztosítása.

A matematikai ismereteknek igen szigorú felépülési rendjük van. Az egyes témák egymást feltételezik, egymást segítik, ezért ezek felépülésének logikájára fűzzük fel a pedagógus munkáját. A fejlesztés különféle területei szintén illeszkednek egymáshoz. A tevékenységek rendjét döntően a gyermekek életkori és egyéni sajátosságai határozzák meg.

A problémafelvetés, ahol csak lehet, életszerű helyzetekből indul ki, ez a gyermekeket körülvevő világ jobb megértését segíti. Az egyes témakörök feldolgozása során a hagyományos módszerek mellett a számítógép használata is szerepet kap.

A „bemenet vezérlésű építkezés” a kezdő szakaszban a pedagógus számára jelöl ki feladatokat, és kisebb hangsúlyt kapnak a gyermekkel szemben támasztott elvárások. Elsősorban a haladás irányát kívánja kijelölni, és a fejlesztés várható eredményeit fogalmazza meg.

A kezdő szakasz végére körvonalazódik az elérendő minimális szint, amely a következő szakaszbiztonságos elkezdését teszi lehetővé, és körvonalazódnak azok a képességek is, amelyek a matematikatanulás folytatásának a feltételét jelenti

6. Hódmezővásárhelyi Többcélú Kistérségi Társulás Klauzál Gábor Általános Iskola

6.1. Eszközjellegű kompetenciák fejlesztése

Tantárgyi képességfejlesztő programok

Cél: a hátrányos helyzetű tanulók is sikerélményhez jussanak a matematikai logika alkalmazása során és a szövegértésük fejlődjön.

Feladat:

A kidolgozott intézkedési terv (intézményünk kompetencia fejlesztési programja) szerint a logikus gondolkodás és szövegértés fejlesztése.

Az iskola kompetencia-fejlesztésre vonatkozó intézkedési tervének minden tanóra vonatkozó fejlesztési metodikája, tematikája.

Osztályon (évfolyamon belüli) csoportbontások (idegen nyelv, matematika, magyar, informatika) az alábbi szempontok alapján:

- idegen nyelv - választott nyelv alapján
- matematika, magyar - létszám alapján
- informatika – alap- és emelt óraszám alapján
- Differenciált óravezetés
- Duál (két tanáros) óravezetés
- Információs és kommunikációs technológia alkalmazása a tanórákon és tanórán kívüli foglalkozásokon,
- Egyéni fejlesztési terv készítése a rehabilitációs szakértői bizottság véleménye, illetve első osztályban a Difer-mérés alapján.
- Egyéni és kiscsoportos fejlesztő foglalkozások
- Részvétel az Útravaló ösztöndíjprogramban

Eredmény: feladatmegoldó képesség, lényegkiemelés, összefüggésekre való rálátás javul.

Felelősök: tanítók, tanárok, tagintézmény-vezető

Kommunikációs képességeket fejlesztő programok (tagintézményben)

- 1-2. osztályban késleltetett olvasás és írástanítás módszer,
- a magyar nyelv- és irodalomoktatást folyamatosan felváltja a szövegértés-szövegalkotás modul, melynek keretében integrálódik a két terület,
- drámapedagógiai módszerek alkalmazása,
- az iskolaotthon keretében báb- és drámajáték modul adaptálása,
- projekt hetek, témanapok rendezése,
- a tanulók szabad választása alapján az iskolában kihelyezett tagozatként működő alapfokú művészetoktatásban való részvétel (dráma, néptánc, szolfézs, furulya, képzőművészet, stb.)

Felelősök: munkaközösség vezetők

Szociális kompetenciák fejlesztése

Mentálhigiénés programok

Cél:

- Egyéni higiénés szokások, igények fejlesztése.
- Egészséges életmód bemutatása, megismertetése.

Feladat:

- Egészségnapok szervezése.
- Tini ügyelet a védőnő szervezésében.
- Tanári fogadóóra.
- Drog prevenció előadás szervezése.
- Csendes Éva: Életvezetési ismeretek- és készségek című programját 1-8. évfolyamon megadott tematika szerint alkalmazzuk.
- Szociális modul beépítése a tanórába és a tanórán kívüli foglalkozásokba.
- Interaktív foglalkozások keretén belül személyiségfejlesztéssel foglalkozunk.
- Minden évben hagyományosan egészségnapot és sportdélutánt rendezünk.
- A mindennapos testnevelés keretében biztosítjuk a diákok rendszeres testmozgását.
- Interaktív szülői értekezletet tartunk.
- Árnyalt szöveges értékelés alkalmazása.

Közösségfejlesztő, közösségépítő programok

Szinterei:

- osztályközösségek (séták, kirándulások, klubdélutánok, stb.),
- iskolaotthon (szabadidős foglalkozások stb.),
- alsó tagozatosok programjai (színházlátogatás, vetélkedő, sportrendezvények stb.),
- felső tagozatosok iskolai rendezvényei (kulturális és sportrendezvények, rendhagyó órák, emlékezés napja, színházlátogatás, stb.),
- iskolai kirándulások,
- erdei iskola, rendhagyó hét,
- projektnapok,
- a mindennapos testnevelés keretében sportcsoportok foglalkozásai,
- az iskola szakkörei, művészeti csoportjai és annak bemutatkozása,
- a tanórai és a tanórán kívüli szociális modulok beépítése a tananyagba,
- Csendes Éva: Életvezetési ismeretek- és készségek programjának adaptálása (drogprevenció program)
- a tanulók szereplési lehetőségei:
- tanulmányi és művészeti versenyek,
- az iskolai és városi ünnepi megemlékezések (tanévnyitó, zene világnapja, okt. 23, mikulás ünnepség, karácsonyi műsor, farsang, emlékezés a névadóra, márc. 15, anyák napja, DÖK nap, ballagás, tanévzáró)
- kerületi ünnepségek.

Eredmény:

- Az egészséges életmód szemlélet kialakul.
- Higiénés szokások rögzülnek.
- Képesek lesznek együtt játszani, dolgozni.

Felelősök: intézmény-vezető, tagintézmény-vezető, munkaközösség-vezetők, osztályfőnökök

7. Kalmár Zsigmond Ipari Szakközépiskola és Szakiskola Hódmezővásárhely

7.1. Az intézmény pedagógiai feladataiból

Munkánkat a diákközpontúság, a társadalmi igények, a tantervi és a vizsgakövetelmények összehangolásával végezzük.

- A kreatív, a társadalmi szocializálódásra képes személyiségek nevelése érdekében:

Tanulóinkat kellő általános- és szakmai ismeretek birtokában önálló, problémamegoldó gondolkodásra neveljük. Kialakítjuk a több szakma elsajátításához, az érettségihez szükséges képességeiket, készségeiket.

Megismertetjük velük a demokrácia alapértékeit, a diákönkormányzat működési feltételeinek bővítésével segítjük azok gyakorlását, felkeltjük a társadalmi kérdések iránti érdeklődésüket. Szolidaritásra, segítőkészre, mások tiszteletére, állampolgári felelősségtudatra neveljük őket. Öntudatos városi polgárrá fejlődésüket segítjük a város közéletébe való bevonásával.

- A nemzeti- és európai értékek megismertetése, elfogadtatása érdekében:

A nemzeti kultúra, történelem és anyanyelv, valamint az európaiság értékeit megismertetjük diákjainkkal a tanórai és a tanórán kívüli tevékenységek során. Ezzel az értékek, hagyományok tiszteletére, megőrzésére és továbbfejlesztésére ösztönözzük őket. A hazaszeretet, a más népek, kultúrák iránti nyitottság és tisztelet értékrendje alapján a magyarság és európaiság évezredes összefüggéseire hívjuk fel figyelmüket, példaképeket állítva eléjük.

A szellemi és tárgyi kultúra összefüggésrendszerében városunk és környékének értékeire, a természeti környezet védelmének szükségességére irányítjuk figyelmüket.

- A hátrányok csökkentése, a tehetséggondozás érdekében:

Az előzőekben megfogalmazottak következménye, hogy kiemelten fontos feladatunk a hátrányok csökkentése, és a tehetségek felismerése, kibontakozásuk segítése.

Mivel iskolánkban jelentős a hátrányos helyzetű – tanulási, magatartási, szociális, családi stb. problémákkal küzdő – diákok létszáma, a hátrányok csökkentése többirányú, összehangolt munkát kíván. Ennek főbb területei:

A gyengébb képességű tanulók felzárkóztatását egyéni képességeikhez igazodó korrepetálással, a 10. évfolyam végéig napi 2 órás tanulószobai foglalkozás lehetőségének biztosításával segítjük.

Tárgyi és szervezeti feltételek aktualizálása - külön vizsgáljuk a kompetencia-fejlesztés szükséges taneszközeinek, alkalmas terméinek meglétét.

A nehezen kezelhető tanulók szintén egyéni bánásmódot igényelnek. Fontos feladatunk, hogy a családdal, a szülővel szorosabb kapcsolatot építsünk ki.

Munkánk során igényeljük a védőnői hálózat segítségét, a nevelési tanácsadó közreműködését, bonyolultabb esetekben iskolapszichológus segítségét.

Személyiségfejlesztő tréningeket indítunk tanulóinknak, hogy minél jobban megismerjék önmagukat és erősítsük problémamegoldó képességüket. Biztosítjuk pedagógusaink szakirányú továbbképzéseken való részvételét

- ***A felelősségtudat, a munka- és viselkedéskultúra fejlesztése érdekében:***

A személyiségfejlesztés fontos eszközeként a szakmai- és közismereti tantervek követelményeit következetesen és differenciáltan érvényesítjük. Ezáltal is felelősségtudatra, kitartó, szorgalmas munkára, mások teljesítményének elismerésére, reális önértékelésre kívánunk nevelni. A feladatok differenciált megtervezésével az egyéni döntések, teljesítmények vállalására és a közös tevékenységek során az együttműködési készség fejlesztésére készítjük fel diákjainkat.

Igen fontosnak tartjuk a sikeres pályakezdés és életvitel érdekében is, hogy tanulóink ismerjék az alapvető magatartási, viselkedési szabályokat. Ezek ismeretében az alkalomnak és helyzetnek megfelelően nyilvánuljanak meg, el tudják fogadtatni magukat másokkal. Az osztályfőnöki órák, osztálykirándulások, múzeum- és színházlátogatások, ünnepek, diákbálok, diákfórumok, versenyek, szituációs játékok, stb. jó alkalmat teremtenek a viselkedéskultúra fejlesztésére.

- ***A egészséges életmódra nevelés, a harmonikus élethez szükséges szokások kialakítása érdekében:***

Az egészséges életmóddal, a harmonikus élethez szükséges szokásokkal kapcsolatban a mai felnőtt társadalom számos negatív példával szolgál. Ezek ellensúlyozása, a pozitív példák felmutatása korántsem egyszerű, ám az iskola részéről meg nem kerülhető feladat. A testi-lelki egészség társadalmi alapérték. Megőrzése közös érdek, de személyes felelősség. Ennek tudatosítása, következetes képviselése közös feladatunk.

A testnevelés órák, az Iskolai Sportkör, a mindennapos testedzési lehetőségek feltétel- és eszközrendszerének javítására, bővítésére folyamatosan szükség van, de a feladat nem szűkíthető le a testnevelő kollegák feladatkörére. A biológiai ismeretek bővítése, a szakemberek által tartott felvilágosító előadások, az osztályfőnökök meggyőző tevékenysége folytatandó hagyományunk. Fokozottabb figyelmet kell fordítanunk a családi, emberi kapcsolatokat meghatározó értékekre (pl. szeretet, hűség, barátság, önzetlenség, szerelem, kölcsönös tisztelet stb.), a testi és lelki erőszak elutasítására, a konfliktusok feloldási módszereinek megismertetésére.

A nevelőtestület az iskola pedagógiai programjában megfogalmazott alapértékek – demokrácia, nemzeti, európai, humanista értékrend – mellett fontosnak tartja az alábbi értékek megvalósítását.

A tanulók segítése önismeretük fejlesztésében, az önnevelés iránti igényük felkeltésében, személyiségük stabilizálásában, életpályájukra való felkészítésükben.

A szociális képességek (a kapcsolatteremtés, a kommunikáció, az empátia, a tolerancia, a kooperáció, a konfliktuskezelés stb. képességeinek) fejlesztése főként az osztályban megélt saját élmények alapján.

Szerepvállalás a tanulók iskolában és iskolán kívül szerzett élményeinek feldolgozásában, az ellentmondásos valóságban történő eligazodás segítségével, a felelős állampolgárrá nevelésben.

A személyiség az egyénben elért nevelési cél, a felnőtt ember, mivel célunk csak az emberré nevelés lehet. Munkánk röviden megfogalmazva: a gyermek felismerje a jót, azt akarja és tudja megvalósítani. Az idáig vezető út részfeladatai, céljai az alábbiak:

Önismeret fejlesztése

Egyéni képességek figyelembevétele

Önállóság kialakítása
Együttműködési készség fejlesztése
Kommunikációs készség fejlesztése
Igényességre nevelés
Fegyelemre nevelés
Rendszerességre, következetességre nevelés
Motiváltság kialakítása
Aktivitás hangsúlyossága

A tudatos személyiségfejlesztő tevékenység célja:

A tanuló személyisége „erejének”, épségének növelése (kompetencia-növelő stratégia)
Konstruktív életvezetés képességének kialakítása, fejlesztése
Az eredményes életvezetéshez szükséges készségek-képességek kialakítása, fejlesztése
A környezetből származó megterhelések, ártalmak csökkentésére irányuló prevenciós feladatok, programok megvalósítására való törekvések

Tanulóink esetében fejlesztendő készségek, képességek:

Kognitív kompetencia (értelmi intelligencia, kreativitás, alternatív gondolkodás)
Emocionális kompetencia (érzelmi intelligencia, érzelmi tulajdonságok)
Fizikális kompetencia (erő, fizikai állóképesség, ügyesség, gyorsaság, edzettség, ellenálló képesség)
Affektív kompetencia (feladattartás, feladattűrés, újrakezdés, kitartás)
Szociális kompetencia (szociális intelligencia, kooperációs képesség, konfliktuskezelés képessége, társas kapcsolatok működéséhez szükséges tulajdonságok)
Önismereti, önértékelési, önfejlesztési kompetencia
Kommunikációs kompetencia (verbális, írásos, nonverbális, tárgyaló és meggyőzőképesség)
Viselkedés és magatartáskultúra
Életvezetési, munkavégzési, munkavállalói technikák, kompetenciák (tervezés, szervezés, ellenőrzés, értékelés, becslés, döntés, irányítás képessége, hierarchiatűrés képessége, megbízhatóság, felelősség-, kötelességtudat, tenni akarás)
Tanulási, művelődési kompetencia (az eredményes, az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek, képességek, tudásvágy, motiváció)
A tanulói értékelés szabályozásának újratervezése, különös tekintettel a kulcskompetenciák tudatos fejlesztésének középpontba állítására (a szakma elsajátításához szükséges kulcskompetenciák elsajátíttatása és megfelelő eszközökkel történő mérése és értékelése, szóbeli értékelés megvalósíthatósága, továbbhaladás szabályozása).

Mindezek fejlesztése sokoldalú, átgondolt tevékenységet kíván minden pedagógustól, osztályfőnöktől. (A pedagógus teljesítmény-értékelésében a kompetenciafejlesztés területén végzett munka kiemelt szempont az SZMSZ 2.9.2. pont szerint)

8. Keresztury Dezső Általános Iskola Kertvárosi Tagintézménye Budapest

8.1. A kompetenciafejlesztés feladatai

Az iskolai nevelés-oktatás alapvető célja a kulcskompetenciák fejlesztése. Az iskolai műveltség tartalmát meghatározza a kompetenciák rendszere. Sok kompetencia fedt egymást, a műveltségi területek, tantárgyak tartalmazzák a kompetenciák fejlesztését.

Az alapvető készségek, képességek fejlesztése nem kötődik tantárgyhoz, ezért tantárgyanként más-más kompetencia terület fejlesztése valósítható meg.

8.2. Kulcskompetenciák és azokon belül a kiemelt fejlesztési feladatok

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Kulcskompetenciák	Fejlesztési feladatok	Szinterek
Anyanyelvi kommunikáció	Szókincs Kommunikáció szóban és írásban Információfeldolgozás	Magyar nyelv és irodalom órák, az iskolai élet minden területe
Idegen nyelvi kommunikáció	Szókincs Funkcionális nyelvtan Szóbeliség	Idegen nyelvi órák
Matematikai kompetencia	Alapműveletek Mértékegységek Problémamegoldás Bizonyítás	Matematika, fizika, kémia órák
Természettudományos kompetencia	Gyakorlatias ismeretek Tudásalkalmazás Ember és természet kölcsönhatása	Természetismeret, biológia, kémia, fizika, földrajz órák, erdei iskola, tanulmányi kirándulások
Digitális kompetencia	Számítógépes alkalmazások Elektronikus média használat Információkeresés	Informatika órák Könyvtárhasználat
Hatékony önálló tanulás	Tanulási stratégiák Informatika alkalmazása Önálló ismeretfeldolgozás	Minden tantárgynál, napközi, tanulószoba
Szociális és állampolgári kompetencia	Normatudat Magatartási szabályok ismerete	Osztályfőnöki órák, az iskolai élet minden területe.
Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia	A pénz világában való tájékozódás	Osztályfőnöki óra, technika óra
Estétikai- művészeti tudatosság és kifejezőképeség	Művészi önkifejezés Kulturális sokféleség megismerése	Vizuális kultúra, média tánc és dráma órák

8.3. A kompetencia alapú oktatás bevezetése az intézményben

A Nemzeti Fejlesztési Terv HEFOP 3.1 „Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges készségek és kompetenciák fejlesztésének támogatása” keretében elkészülő oktatási programcsomagok megfelelő témáit, anyagait, moduljait felhasználjuk a tanítási folyamat során.

- A pedagógusok módszertani kultúrájának megújulása (a kompetencia alapú oktatási programcsomagok alkalmazása, tanfolyamok elvégzése).

- Intézményi fejlesztőcsoportok létrehozása, működtetése.
- Az oktatási programcsomagok használata
 - Matematikai-logikai A típusú programcsomag
 - Szövegértés- szövegalkotás B típusú programcsomag
 - Szociális és életviteli C típusú programcsomag
- Kompetenciafejlesztésre felhasznált időkeretet a helyi tantervben a tantárgyaknál adjuk meg.
- Hálózatépítés lehetőségei helyi kerületi szinten:

A kompetencia és módszertani képzéseken megismert közös tartalmak, valamint a pedagógusok között megvalósult kooperáció, a létrejött új ismeretségek szorosabb szakmai együttműködés megvalósítását ígéri óvoda-óvoda; iskola-iskola; óvoda-iskola viszonylatban egyaránt. A további együttműködés kiváló szinterei lehetnek az intézményközi terület/tantárgygondozói szakmai csoportok, valamint a PSZK által tervezett HÍD műhely.

Az elmúlt évek OKM méréseinek eredménye alapján iskolánk tanulóinak eredménye átlagosnak mondható.

9. Martin János Szakképző Iskola Miskolc

9.1. A kulcskompetenciák fejlesztése

A „kompetencia” a **készségek, ismeretek, adottságok és attitűdök együttesére** utal, és a „**know-how**” mellett a tanulásra való képességet is magában foglalja. A „kulcskompetencia” olyan kompetencia, amely az élet következő három összetevőjének valamelyike szempontjából döntő:

- **a személyiség kiteljesítése és az egész életen át tartó fejlődés (kulturális tőke)** – a kulcskompetenciáknak képessé kell tenniük az embereket arra, hogy életük során olyan személyes célok elérésére törekedjenek, amelyek kijelölését személyes érdeklődésük, törekvéseik és folyamatos tanulás iránti vágy határozza meg;
- **aktív állampolgári szerepvállalás és beilleszkedés a társadalomba (társadalmi tőke)** – kulcskompetenciáknak mindenki számára lehetővé kell tenniük a társadalom életében való aktív részvételt;
- **foglalkoztathatóság (emberi tőke)** – minden egyes embernek képesnek kell lennie arra, hogy tisztességes munkához jusson a munkaerőpiacon.

Az egyénnek **rugalmasan alkalmazható, általános és az egyik helyzetről a másikra átvihető kompetenciákkal** kell rendelkeznie ahhoz, hogy a készségek, ismeretek és attitűdök változatos helyzetekben felhasználható együttesét birtokolhassa.

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van a személyes boldogulásához és fejlődéséhez, aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Mindegyik egyformán fontos, mivel mindegyik hozzájárulhat a sikeres élethez egy tudás alapú társadalomban, felértékelődik az egyén tanulási kompetenciájának fejlesztése, mert az emberi cselekvőképesség az egész életen át tartó tanulás folyamatában formálódik.

Sok kompetencia részben fedi egymást, és egymásba fonódik: az egyikhez szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. Hasonló egymásra építettség jellemzi a kulcskompetenciák és a kiemelt fejlesztési feladatok viszonyát. A műveltségterületek fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákat összetett rendszerben elevenítik meg. Számos olyan fejlesztési terület van, amely mindegyik kompetencia részét képezi: például a kritikus gondolkodás, a kreativitás, kezdeményezőképeség, a problémamegoldás, a kockázatértékelés, a döntéshozatal, az érzelmek kezelése.

SNI – tanulók oktatásában célunk, hogy képességeikhez mérten elérjék azokat a tanulási célokat, amelyek közelebb viszik őket a kulcskompetenciák elsajátításához. A sajátos nevelési igényű tanuló számára – a kompetenciák rendszerét hivatkozási alapként használva – megfelelően differenciált és személyre szabott tanulási programokat alkalmazunk.

9.2. Az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciák

Kulcskompetencia:

A kulcskompetencia az ismeretek, készségek és attitűdök transzferábilis, többfunkciós egysége, amellyel mindenkinek rendelkeznie kell ahhoz, hogy személyiséget kiteljesíthesse és fejleszthesse, be tudjon illeszkedni a társadalomba és foglalkoztatható legyen. A kulcskompetenciákat, a kötelező oktatás illetve képzés időszaka alatt kell elsajátítani. A későbbiekben, az egész életen át tartó tanulás során mindenféle tanulás alapját ezek a kompetenciák képezik.

A meghatározás hangsúlyozza, hogy a kulcskompetenciák **transzferábilisak**, azaz egyik helyzetről a másikra átvihetők, és ezáltal számos szituációban és kontextusban alkalmazhatók. Emellett **többfunkciósak**, ami azt jelenti, hogy különféle célok elérése, különböző problémák és feladatok megoldására használhatók.

A kulcskompetenciák az élet során nyújtott megfelelő egyéni teljesítmény, munka és a későbbi tanulás **előfeltételei**.

A kulcskompetenciák rendszerét hivatkozási alapként alkalmazzuk valamennyi oktatási és képzési formáik kontextusában (felzárkóztató oktatás, szakiskola, speciális szakiskola, készségfejlesztő speciális szakiskola).

9.3. Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció

Az anyanyelvi kommunikáció magában foglalja a fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények kifejezését és értelmezését szóban és írásban egyaránt (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás), valamint a helyes és kreatív nyelvhasználatot a társadalmi és kulturális tevékenységek során, az oktatásban és képzésben, a munkában, a családi életben és a szabadidős tevékenységekben.

Cél: a tanuló legyen képes

- hogy különféle kommunikációs helyzetekben szóban és írásban, kommunikáljon
- kommunikációját figyelemmel kísérni és a helyzetnek megfelelően alakítani

- megkülönböztetni és felhasználni a különféle típusú szövegeket
- megkeresni, összegyűjteni és feldolgozni információkat
- különböző segédeszközöket használni
- saját szóbeli és írásbeli érveit a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően megfogalmazni és kifejezni.

Céljainkat a szükséges

- ismeretek, /megfelelő szókincs – alapszókincs a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók ismerete - funkcionális nyelvtan és stílusok a szóbeli kapcsolattartás fő típusainak az irodalmi és nem irodalmi szövegek egész sorának a különféle nyelvi stílusok fő sajátosságainak valamint a nyelv és a kommunikáció változásainak a nyelvi funkciók biztos ismerete különféle helyzetekben/,

- képességek – különböző üzenetek közlése írásban és szóban illetve azok megértése vagy másokkal való megértetése változatos helyzetekben, különböző céllal,
- attitűdök: a helyes szó – illetve nyelvhasználaton túl törekvés az esztétikus kifejezés-módra.

(A pozitív attitűd magában foglalja a kritikus és építő jellegű párbeszédre való törekvést az esztétikai minőség, tiszteleté, a mások megismerésének igényét. Ehhez ismernünk kell a nyelv másokra gyakorolt hatását, a társadalmilag felelős nyelvhasználat jelentőségét) kialakításával érjük el.

Módszereink:

- differenciálás
- egyéni fejlesztés
- kooperatív technikák
- projektmunka
- csoportmunka
- vita
- interjú
- szerepjáték
- szövegfeldolgozás – szövegalkotás
- beszélgetőkör
- játék
- dráma

Idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelvi kommunikáció az anyanyelvi kommunikáció elemeivel jellemezhető: fogalmak, gondolatok, érzések, tények és vélemények megértése, kifejezése és értelmezése szóban és írásban (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás) a társadalmi és kulturális tevékenységek megfelelő keretein belül – oktatás és képzés, munka, családi élet és szabadidős tevékenységek -, az egyén szükségleteinek megfelelően. Az idegen nyelvi kommunikáció olyan képességeket is igényel, mint például a közvetítés, más kultúrák megértése. Az egyén nyelvtudásának szintje változhat a négy dimenzió (hallott szöveg értése, beszédkészség, olvasott szöveg értése, szövegalkotás és íráskészség), az egyes nyelvek és az egyén társadalmi-kulturális háttere, környezete és igényei/érdeklődése szerint.

Cél: A tanuló legyen képes:

- szóbeli üzenetek megértésére
- beszélgetések lefolytatása
- olvasott, hallott szövegek megértése
- szövegalkotás

Céljainkat a szükséges

- ismeretek
- képességek
- attitűdök kialakításával érjük el.

Módszereink:

- pármunka
- csoportmunka

- projektmunka
- önálló ismeretszerzés
- egyéni fejlesztés – munka
- felfedezés, megbeszélés
- vita, dráma

Matematikai kompetencia

A matematikai kompetencia a matematikai gondolkodás fejlesztésének és alkalmazásának képessége, felkészítve ezzel az egyént a mindennapok problémáinak megoldására is. A kompetenciában és annak alakulásában a folyamatok és a tevékenységek éppúgy fontosak, mint az ismeretek. A matematikai kompetencia – eltérő mértékben – felöleli a matematikai gondolkodásmódhoz kapcsolódó képességek alakulását, használatát, a matematikai modellek alkalmazását (képletek, modellek, struktúrák, grafikonok/táblázatok), valamint a törekvést ezek alkalmazására.

Főbb területei:

- számolás, számlálás, számítás
- mennyiségi következtetés, becslés, mérés, valószínűségi szemlélet
- szöveges feladatok, problémamegoldás
- rendszerezés, kombinatív gondolkodás
- induktív, deduktív következtetés

Célok:

- A tanulók sajátítsák el azokat a képességeket, hogy alkalmazni tudják az alapvető matematikai elveket és folyamatokat mindennapi életük során, a problémáik megoldásában és az ismeretszerzésben egyaránt.
- Tudjanak érvelni, ill. követni mások érvelését, képesek legyenek indokolni az eredményeket, tudjanak a matematika nyelvén is kommunikálni, és tudják használni a segédeszközöket.

Feladatok:

- A számolási képességek fejlesztése a 9. évfolyamon, mivel az általános iskolából érkezők nagyon hiányos számolási tudással érkeznek.
- A szöveges feladatok során a szövegértési képességek fejlesztése, az átkódolás a matematika nyelvére, a feladatok megoldása után a visszakódolás képességének a fejlesztése.
- Tudják a különböző grafikonok, statisztikai adatokat elemezni, értelmezni.
- A matematikai modelleket tudják használni, alkalmazni a mindennapokban.
- Sikeres szakmai vizsgát tegyenek a képességeiknek megfelelően.

Módszerek:

- projekt munkák
- homogén és heterogén csoportmunkák
- sokszínűbb, kreativitást és logikus gondolkodást fejlesztő eszközök használata a tanórákon
- minél több „gyakorlati probléma, feladat elemzése, megoldása
- egyéni fejlesztés
- differenciálás

Természettudományos kompetencia

A természettudományos kompetencia készséget és képességet jelent arra, hogy ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázatokat és előrejelzéseket tegyünk a természetben, valamint az ember és a rajta kívüli természeti világ közt lezajló kölcsönhatásban lezajló folyamatokkal kapcsolatban magyarázatokat adjunk, előrejelzéseket tegyünk, s irányítsuk cselekvéseinket.

Ennek a tudásnak az emberi vágyak és szükségelték kielégítése érdekében való alkalmazását nevezzük műszaki kompetenciának. E kompetencia magában foglalja az emberi tevékenység okozta változások megértését és az ezzel kapcsolatos, a fenntartható fejlődés formálásáért viselt egyéni és közösségi felelősséget.

Szükséges ismeretek, képességek, attitűdök

A természettudományok esetében elengedhetetlen a természeti világ alapelveinek az alapvető tudományos fogalmaknak, módszereknek, a technológiai folyamatoknak, valamint a mindezek emberi alkalmazása során kifejtett tevékenységek természetre gyakorolt hatásának az ismerete. Ezeknek az ismereteknek a birtokában az egyén megérti a tudományos elméletek szerepét a társadalmi folyamatok formálódásában, az alkalmazások és a technológiák előnyeit, korlátait és kockázatait a társadalom egészében (a döntéshozattal, értékekkel, erkölcsi kérdésekkel, kultúrával stb. kapcsolatosan).

A természettudományos kompetencia birtokában az egyén képes mozgósítani természettudományos és műszaki műveltségét a munkájában és a hétköznapi életben felmerülő problémák megoldása során. Gyakorlatias módon tudja a tudását alkalmazni új technológiák, berendezések megismerésében és működtetésében, a tudományos eredmények alkalmazása során, problémamegoldásaiban, egyéni és közösségi célok elérésében, valamint a természettudományos és műszaki műveltséget igénylő döntések meghozatalában. Kritikus az áltudományos, az egyoldalúan tudomány- és technikaellenes megnyilvánulásokkal szemben. Képes és akar cselekedni a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében lokálisan, és globális vonatkozásokban egyaránt.

A természettudományos kompetencia kritikus és kíváncsi attitűdöt, az etikai kérdések iránti érdeklődést, valamint a biztonság és a fenntarthatóság tiszteletét egyaránt magában foglalja – különösen a tudományos és technológiai fejlődés saját magunkra, családunkra, közösségünkre és az egész Földre gyakorolt hatásával kapcsolatban.

A természettudományi oktatás modernizálása a kompetenciaelvű fejlesztés során

Ember a természetben

Elvek szempontok

A gyakorlatiasság és az alkalmazható tudás szempontja

Az intézmény fejlesztésében érvényesülnie kell annak a szemléletnek, hogy a tanulók tanulási folyamat során önálló és egyéni módon, a lehetőségek szerint a tanulási tartalommal adekvát (természeti, laboratóriumi, állatkerti, múzeumbéli stb.) környezetben szerezzenek ismereteket, tapasztalatokat és azokat a valóságban alkalmazzák.

Nagy szerepet kap ezen a területen a tanulók problémamegoldó képességének és a tudás gyakorlati alkalmazásának a fejlesztése. A problémák felismerése, a tájékozódó és elemző

műveletekhez szükséges képességek, a megoldási próbálkozások (heurisztika, próbaszerencse tanulás, a kreatív megoldási módok, a személyes és csoportos döntési képességek gyakorlása) előnyösen segíthetik e kompetenciatípus erősödését. A természet- és műszaki tudományok módszerei, a diákok „procedurális” tudása tudás alkalmazásának módszereit működtető képességekben összegeződik. A természettudományi módszereket feladat- és probléma-megoldási helyzetekben alkalmazó kompetencia képessé teszi a tanulókat tudásuk gyakorlati kamatoztatásra, akár saját életvitelükben, akár a későbbiekben, választott foglalkozásuk során.

A tartalomtudás- és a képességfejlesztés megfelelő arányának követelménye

Tartalom nélkül nem lehet képességet (megismerési, tanulási, gondolkodási és kognitív műveleteket) fejleszteni, ezért fontos hogy a képességfejlesztési módszerek variábilis és differenciált módon kapcsolódjanak a tanulási tartalmakhoz. A tanulók részképességei, érdeklődése, tanulási kompetenciái és szokásai különbözőek, ezért a tanulási tevékenységek sokfélesége biztosíthatja a személyre szabott, a meglévő részképességekhez, érdeklődéshez és tanulási indítékokhoz illeszkedő, differenciált kompetenciafejlesztést.

A képesség- és személyiségfejlesztés szempontjai

A megfelelő feladatok és tanulási tevékenységek biztosítják a diákok szociális és társadalmi kompetenciáinak fejlesztését, a társadalmi érzékenység és felelős állampolgári magatartás előkészítését, a nyitott, befogadó és empatikus személyiség kialakítását.

Kiemelt hangsúlyt kell kapniuk a természettudományok erkölcsi-etikai, jogi és egyéb társadalmi vonatkozásainak, valamint be kell vonni a tanulási környezetbe azok valós megjelenési formáit, a tanulók által is ismert, a köztudatot foglalkoztató jelen idejű problémákat, dilemmákat. Ilyenek a globális klímaváltozás, a felmelegedés és ennek gazdálkodási, élelmiszer-termelési vonatkozása, a hulladékgazdálkodás problémája a génmanipuláció, az energiagazdálkodás általában a fenntarthatósággal, a környezeti és az egészségi vonatkozásokkal kapcsolatban. A személyes attitűdjei, értékrendje, tanulási motivációi a tanulási folyamat meghatározó komponensei. A tanulók a csoportos tanulási helyzetekben az együttműködési, versengési és más társas képességeiket is mozgósítják. A természettudományi oktatás a csoportos (pl: projekt) tanulási módszerekkel elősegíti a szociális kompetenciák erősödését.

A természettudományi tanulási indítékok és érdeklődés erősítésével, az egész életen át tart tanulásra motiválással és a sikeres életpályához szükséges munkaerő-piaci részképességek erősítésével a tanulók tágabb pszichés dimenziói bevonhatók a természettudományi tartalmú tanulási helyzetekbe.

Kiemelt pedagógiai feladat a fiúk és a lányok érdeklődésében mutatkozó különbségeknek a kezelése a természettudományi tantárgyak és pályák tekintetében.

A hatékony módszerek szükségessége

Az önálló, egyéni, a páros és kiscsoportos tanulási módszerek, a hatékony tanulási stratégiák, a projekt módszer kooperatív technikák.

A pedagógusszakma nélkülözhetetlen része a professzionális „tanulás-tanítási kompetencia”, amelynek birtokában a pedagógusok képessé válnak a hatékony tanulási módszerek átadására és „megtanítására”.

A konstruktív tanulási gyakorlat követelménye

Optimális helyzetben olyan tanulási helyzetek biztosítása amelyekben – a tanulók sokféle tapasztalatot szerezhetnek, maguk fedezhetik fel a természet és az egyén, a csoportok és/vagy a társadalom közötti kapcsolatokat és összefüggéseket, és azokból következtetéseket vonhatnak le. E folyamat során tudatosítják és felidézik korábbi tapasztalataikat, a korábbi és az újabb ismereteiket egybevetik, az új felismeréseket összekapcsolják korábbi fogalmi konstrukcióikkal, személyes tudásukkal. Lehetőséget kell biztosítani ahhoz, hogy egy-egy korábbi álláspont, fogalmi jelentés felülvizsgálható és korrigálható legyen. Ezáltal a tanulók személyes evidenciákat szerezhetnek a tudás alakulásának természetéről, általánosan a tudomány folyamatos tényfeltáró és tudásgyarapító funkciójáról.

A tanulási folyamat során lehetőséget kell teremteni arra, hogy a tanulók megfogalmazzák egyéni és csoportosan kialakított véleményeiket, és azokat megvitassák.

A differenciált fejlesztés és esélyegyenlőség szempontja

Érvényt kell szerezni a Természettudományt mindenkinek! (Science for All!) A természettudományi kompetenciákra nemcsak azoknak van szükségük, akik hivatásuknál fogva munkájuk során alkalmazzák azt. Minden állampolgárnak (életkorára, nemére és társadalmi-gazdasági helyzetére való tekintet nélkül) szüksége van a műszaki és a természettudományok alkalmazására a hétköznapi életben, a környezet, az egészség, a különböző társadalmi-gazdálkodási problémák megérésében, személyes életvitelében, tájékozódásában, egészsége megőrzésében és környezete megóvásában. A természettudományi tanulás nagymértékű differenciálása szükséges, hiszen az eltérő egészségű, esélyű és társadalmi-gazdasági helyzetű csoportoknak és egyéneknek különböző életviteli problémáik, konfliktusaik lehetnek, és minden probléma/konfliktus tartalmaz műszaki-technológiai és természettudományi komponenset is.

A tanulási környezet és eszközök hatékonyságának követelménye

A természettudományi tartalmak tanulása a valóságra, annak közvetlen és közvetett megtapasztalására, megfigyelésére és vizsgálatára irányul. A megfelelően szervezett tanulási folyamat hozzásegíthet ahhoz, hogy személyes, motiváló és érzelmileg kedvező kapcsolat alakuljon ki a tanulási és a természeti környezettel, ami a tanuló természettel, környezettel, technológiával és ezek alkalmazásával kapcsolatos attitűdjeit pozitív módon formálja. A tanulási tartalmakkal és a differenciált követelményekkel összhangban úgy kell megválasztani-megalkotni a tanulási környezetet, hogy a tanulási tartalmakhoz szükséges jelenségek jól strukturáltan hozzáférhetőek legyenek. Ez sokféle helyzetben lehetséges, például a természeti terepen, az iskolai internet-laboratóriumban, könyvtárban, múzeumban, egy nemzeti parkban, állatkertben nemcsak a tanulás tartalmának hordozói, hanem latensen közvetítik, sőt, meghatározzák a tanulás módszereit, lehetséges stratégiáit.

A tanulási tartalmak komplexitásának szempontja

A természettudományi tantervünk tartalma a hatékony kompetenciafejlesztés érdekében összekapcsolható a NAT az Ember a természetben műveltségi terület egyéb tartalmi egységeivel, más műveltségi területekkel és az alaptanterv közös követelményeivel („kereszttantervekkel”). Ez a törekvés a tanulási tartalmakat és a tanulási helyzeteket életszerűvé teszi, hiszen a valóságban igen ritkán találkozunk absztrakt módon lecsupaszított, csupán egyetlen

tudományterületet képviselő problémával. A természet-társadalom és technológia sokféle vonatkozása tesz egy-egy természeti, környezeti műszaki problémát vagy jelenséget összetetté, és ennek az összetettségnek a felismerésére, elemzésére irányul a tanulási folyamat. A komplexitás kezeléséhez és az összetett problémák pedagógiaiilag strukturált sorozatának megoldásai során történik.

A természettudományi kompetencia egyik értékes sajátossága tehát a komplexitás-preferencia, a tanuló személyes attitűdje, nyitottsága az egyes jelenségek összetettsége iránt és az összetett jelenségben való tájékozódási, elemzési részképességek.

A tanulási tartalom innovációja és a kompetenciafejlesztés

A természettudományi oktatásnak be kell mutatnia a természeti és gazdasági-társadalmi-kulturális környezet gazdaságát, konfliktusait, sokszínűségét és ezek személyes vonatkozásait. Képesé kell tennie a tanulókat a globális szemléletű gondolkodásra, a különböző kultúrákkal és társadalmi csoportokkal, emberekkel szembeni toleranciára. A tanulóknak olyan látásmódot és kompetenciákat kell elsajátítaniuk, amelyek birtokában fel tudják tárni az ember és a környezet lokális, regionális és globális szinten megnyilvánuló kölcsönhatásait.

El kell érni, hogy a tanulók a természettudományi tárgyak tanulása keretében megfelelő értelmezési kereteket találjanak a változó világ történéseire. **A természettudományi nevelés megújításának egyik lényeges eleme a tanulók kulcskompetenciáinak, gondolkodási képességének, tanulási stratégiáinak fejlesztése, amelyben a természettudományi megismerés és az ismeretek alkalmazása sajátos logikájának elsajátítása mellett kiemelt feladat a kreatív, kritikai és alternatívákban gondolkodás, a modellalkotás kifejlesztése.** Ösztönözni és segíteni kell a tanulókat abban, hogy környezetük történéseit befolyásolni akaró és tudó, aktív és felelős állampolgárok legyenek. Ismerjék a folyton változó világ eseményeit, és tudjanak felelősen cselekedni a fenntartható fejlődés érdekében.

A műszaki és természettudományok tanulási folyamatát részben a digitális kommunikációs-információs technikák alkalmazására kell építeni, amely lehetővé teszi a világ egészének, az egyes természettudományoknak, a különböző jelenségeknek, helyi adatoknak, a külföldi országoknak és az egyes régióknak a bemutatását, valamint a természeti és társadalmi aktivitást, a közöttük lévő kölcsönhatások számtalan aspektusát, adatait. Helyet kell kapnia a hálózat alapú tanulási környezeten alapuló tanulásnak és a vizuális prezentációs technikák alkalmazásának is.

Digitális kompetencia

A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak (Information Society Technology, a továbbiakban IST) magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén. Olyan személyiség és értelmi képességfejlesztő program, amely lehetővé teszi, hogy a tanulók mindegyike eljusson a tantárgyi szakmai követelményben lefektetett kritériumok meghatározott szintjére, a megfelelő informatikai kompetenciák elsajátításán keresztül. Ez a következő készségeken, tevékenységeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása és cseréje; továbbá kommunikáció és hálózati együttműködés az interneten keresztül.

Szükséges ismeretek, képességek, attitűdök

A digitális kompetencia a természetnek az IST szerepének és lehetőségeinek értését, alapos ismeretét jelenti a személyes és társadalmi életben, valamint a munkában. Magában foglalja a főbb számítógépes alkalmazásokat – szövegszerkesztés, adattáblázatok, adatbázisok, információtárolás, -kezelés, az internet által kínált lehetőségek és az elektronikus média útján történő kommunikáció (e-mail, hálózati eszközök) a szabadidő, az információ-megosztás, az együttműködő hálózatépítés, a tanulás és a kutatás terén. Az egyénnek értenie kell, miként segíti az IST a kreativitást és az innovációt, ismernie kell az elérhető információ hitelessége és megbízhatósága körüli problémákat, valamint az IST interaktív használatához kapcsolódó etikai elveket.

A szükséges képességek felölelik az információ megkeresését, összegyűjtését és feldolgozását, a kritikus alkalmazást, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönböztetését. Idetartozik a komplex információ előállítását, bemutatását és megértését elősegítő eszközök használata, valamint az internet alapú szolgáltatások elérése, a velük való kutatás, az IST alkalmazása a kritikai gondolkodás, a kreativitás és az innováció területén.

Az ISR használata kritikus és megfontolt attitűdöket igényel az elérhető információ és az interaktív média felelősségteljes használata érdekében. A kompetencia fejlődését segítheti továbbá a kulturális, társadalmi és/vagy szakmai célokat szolgáló közösségekben és hálózatokban való részvétel.

Céljaink:

- **korszerű alkalmazói készség kialakítása** (a számítógépek, az informatikai kultúra lehetőségeit kihasználni tudó tanulók képzése);
- **az algoritmus gondolkodás fejlesztése** (a matematikához hasonló gondolkodásfejlesztő szerep, amely az iskolában, s a hétköznapi életben is alapvető fontosságú);
- **önálló munkára nevelés** (a számítógép, mint a tanuló tevékenységére azonnal reagáló eszköz, lehetőséget teremt az egyéni ütemű tanulásra, a tehetségekkel való különleges foglalkozásra);
- **együttműködésre nevelés**, csoportmunka (nagyobb számítógépes feladatok megoldása megköveteli a csoportmunkát, feladatok részekre osztását, a másokkal való kapcsolattartást);
- **alkotó munkára nevelés** (akár programot írunk a számítógéppel, akár szöveges dokumentumot vagy adatbázist, a végeredmény akkor is egy termék lesz, a készítés folyamatának, s a „termékségnek” minden egyes következményével együtt);
- **kapcsolatteremtésre, kapcsolattartásra nevelés** (az informatika a kommunikáció és a média eszközeivel összefonódva minőségi változást okoz az emberek-embercsoportok közötti kommunikációban, megszünteti a fizikai távolságokat és lehetővé teszi távoli személyek közvetlen kapcsolatát; az információs társadalomban a sikeresség egyik feltétele ezen eszközök alkotó használata)
- **az informatika és a társadalom kölcsönhatásának felismerése** (az informatika rohamos fejlődése az egész társadalmat gyökeresen átalakítja, s ebben az állandóan változó világban csak az érezheti otthon magát, aki érti a változásokat, s azok mozgatóit);
- **közismereti tárgyhöz kapcsolódó témakörben a tanulók önállóan készítse- nek el számítógépes anyagokat** (program, dolgozat, előadás, bemutatás stb.)

Feladataink:

- A tanuló ismerje a számítógép konfigurálás alapelemeit (hardver, szoftver), ismerje a szoftverek típusait, feladatait!
- Tudjon választani, illetve összeállítani konkrét feladata megoldásához szükséges szoftver és hardver eszközt, tudja ezeket a dokumentáció alapján önállóan alapszinten használni.
- Tudjanak feladatot megoldani táblázatkezelővel, illetve adatbázis-kezelővel, ismerjék néhány komplexebb lehetőségüket (statisztikakészítés,, illetve adattárolás, rendezés, keresés)! Legyenek képesek különböző alkalmazói rendszerek (szövegszerkesztő, táblázatkezelő, adatbázis-kezelő, speciális alkalmazói rendszer) között adatok átvitelére!
- A tanulók tudják az adatkezelő programok előnyeit és hátrányait azonosítani, s a feladatuk megoldásához megfelelő adatkezelő programot választani! Tudják, hogy mindegyik célterülethez van sokféle alkalmazói program, s hogy a feladatok megoldásához milyen szempontok szerint válasszanak közülük.
- Fontos feladat, hogy a tanulók tudjanak összekapcsolni a probléma megoldására szolgáló számítógépes és hagyományos eszközöket, legyenek képesek adatokat átvinni egyik rendszerből a másikba!
- A tanuló legyen képes a környezetében található információs rendszereket szakszerűen leírni, elemeit pontosan meghatározni! Legyen képes adott céllal és adott szempontok alapján dokumentumokat választani informatikai eszközök segítségével.
- Ismerjen egy-két közhasznú magyar információs adatbázist, használja a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) lehetőségeit!
- Legyen tisztában azzal, hogy az információ áru, az információs rendszerekben, de akár csak egy címlistában is hatalmas érték lehet.

Módszereink:

- Önellenőrzésre
- Pármunka, kooperatív pármunka
- Csoportmunka, kooperatív csoportmunka,
- Projekt módszer
- Interaktív tábla
- Egyéni fejlesztés – munka
- Kutató munka

A hatékony, önálló tanulás

A hatékony, önálló tanulás azt jelenti, hogy az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is. Felismeri szükségleteit és lehetőségeit, ismeri a tanulás folyamatát.

Ez egyrészt új ismereteket szerzését, feldolgozását és beépülését, másrészt útmutatások keresését és alkalmazását jelenti. A hatékony és önálló tanulás arra készíti a tanulót, hogy előzetes tanulási és élettapasztalataira építve tudását és képességeit helyzetek sokaságában használja, otthon, a munkában, a tanulási és képzési folyamataiban egyaránt. A motiváció és a magabiztosság e kompetencia elengedhetetlen eleme.

Cél:

- Az intrinzik motívumok bázisán nyugvó önálló tanulás kifejlesztése.

- A személyiség fejlesztése aktív tevékenysége során.
- Sikeres életpálya építés, karriercélok megfogalmazásához szükséges készségek kialakítása.
- A hatékony, rendszeres tanulók, ismeretszerzés szükségességének a felismerése. A megszerzett ismereteket legyen képes alkalmazni és különböző élethelyzetekben integrálni.
- A tanuló ismerje és értse saját tanulási stratégiáit, készségeinek és szaktudásának erős és gyenge pontjait, képes legyen megtalálni a maga számára elérhető lehetőségeket (oktatás, munkahely)

Feladat:

- Felmérni a tanulók tanulási szokásait, tanulási stílusukat.
- Informálódni: értékorientációjukról; olvasási, szövegértési készségeikről; szókincsükről, logikai képességeikről.
- Tanulási technikák megtanítása.
- Egyéni tanulás támogatása, motiválás.
- Segíteni a különböző tananyagok megtanulásában.
- Személyre szóló tanulási technikák gyakoroltatása.
- Tananyagtartalmak összekapcsolása a gyakorlattal. Kapcsolódási pontok felfedeztetése.
- Tapasztalati tanulók lehetőségeinek a biztosítása.
- Problémák megfogalmazása és megoldására való motiválásuk.
- Értelmi képességek fejlesztése: figyelem; gondolkodás; emlékezés; szókincs; képzelet; érzékelés; észlelés
- Egyéni tanulási stratégiák kialakításának támogatása.

Módszerek:

- Kooperatív tanulás, gyakorlása.
- Problémák szimulálása.
- Szituatív feladatok.
- Kooperatív – kiscsoportban – közös feladatok megoldásánál, közös értelmezés fontosságánál
- Egyéni munka – fejlesztés
- Projektmunka
- Tanulás – tanítása – tanulásmódszertan

Szociális és állampolgári kompetencia

A személyes, értékorientációs, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételei, a közjó iránti elkötelezettség és tevékenység, feloleli a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalmi és szakmai életben, az egyre sokszínűbb társadalomban, továbbá ha szükséges, konfliktusokat is meg tud oldani. Az állampolgári kompetencia képessé teszi az egyént arra, hogy a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudását felhasználva, aktívan vegyen részt a közügyekben.

Ezért a következő célokat tűzzük ki:

- Az ismeretátadás, képességfejlesztés és a normaközvetítés belső egyensúlya valósuljon meg.

- A nemzeti és európai azonosságtudat, a humanista és demokratikus értékrend közvetítése. (egyenlőség – demokratikus elvek tiszteletben tartása, közösségi összetartás – közös értékek)
- Az eseménytörténet ismeretek mellett kapjanak kiemelt szerepet a társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok is (komplex multikulturális ismeretanyag); sokrétű, gazdag ismeretanyag elsajátítása.

Feladataink:

- A tanulók ismerjék és tudják alkalmazni a történettudományos vizsgálati eljárások legfontosabb elemeit.
- A kritikai szemléletmódjukat fejlesszük.
- Ismerjék meg az érvelés, vita, kritika, interpretáció módszereit.
- Gondolataikat képesek legyenek árnyaltan kifejezni – a különféle területeken hatékonyan tudjanak kommunikálni.
- A nyitottság, problémaérzékenység kialakítása, kritikai szemléletmód fejlesztése, a stressz és a frusztráció kezelése a változások iránti fogékonyság kialakítása.
- A múlt – jelen – jövő hármas dimenziójában való gondolkodás képességeinek kialakítása.

Módszerek:

- Forráselemzés
- Filmelemzés
- Önálló témafeldolgozás
- Szituációs feladatok: vita, érvelés, interpretáció
- Interaktív tábla használata
- Projektmunka
- Egyéni munka

Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia

A kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia segíti az egyént a mindennapi életben – a munkahelyén is – abban, hogy megismerje tágabb környezetét, és képes legyen a kínálkozó lehetőségek megragadására. A tudást, a kreativitást, az újításra való beállítódást és a kockázatvállalást jelenti, valamint azt, hogy célkitűzései érdekében az egyén terveket készít és hajt végre. Alapját képezi azoknak a speciális ismereteknek és képességeknek, amelyekre a gazdasági tevékenységek során van szükség.

Céljaink:

- A tanulók képesek legyenek a kihívások felismerésére, értelmezésére.
- Tudjanak a pénz világában tájékozódni.

Feladataink ennek érdekében:

- Osztályfőnöki órák keretében ismerkedjenek meg a vállalkozási pénzügyi és jogi feltételeivel.
- Olyan készségek, stratégiák kialakítása, amelyek révén a tanulók képesek lesznek a kockázatvállalásra, képesek lesznek tapasztalatok értékelésére; csoportmunkában történő munkavégzésre, tervezésre, szervezésre.

Módszerek:

- szituációs játékok
- interaktív feladatok
- projektmunka
- egyéni munka

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség magában foglalja az esztétikai megismerés, illetve elképzelések, élmények és érzések kreatív kifejezése fontosságának elismerését mind a tradicionális művészetek nyelvein, illetve a média segítségével, ideértve különösen az irodalmat, a zenét, a táncot, a drámát, a bábjátékot, a vizuális művészeteket, a tárgyak, épületek, terek kultúráját, a modern művészeti kifejezőeszközöket, a fotót s a mozgóképet.

Cél: *A tanuló legyen képes:*

- a helyi a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökségnek
- az egyénnek, közösségeinek a világban elfoglalt helyének tudatosítására
- a főbb művészeti alkotások értő és beleérző ismeretére (a népszerű kortárs kultúra és kifejezőmódok vonatkozásában is)
- a közízlés fejlődésének, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepének a megértésére
- legyen igénye Európa (az európai országok, nemzetek és kisebbségek) kulturális és nyelvi sokféleségének a megőrzésére.

Céljaikat a szükséges

- ismeretek
- képességek (művészi önkifejezés, műalkotások és előadások elemzése saját nézőpont összevetése mások véleményével a kulturális tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségek felismerésére és kiaknázására)
- attitűdök (a művészeti kifejezés sokfélesége iránti nyitottság – az esztétikai érzék fejlesztésére való hajlandóság) kialakításával érjük el.

A pozitív attitűdök alapját a művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság és az esztétikai érzék fejlesztésére való hajlandóság képezi. A nyitottság az érdeklődés a fogékonyság fejleszti a kreativitást és az arra való készséget, hogy a művészi önkifejezés és a kulturális életben való részvétel révén gazdagítsuk önismeretünket, emberi viszonyainkat, eligazodjunk a világban.

Módszereink:

- önismeret
- kreatív munka
- kutató munka
- egyéni munka
- csoportmunka
- projektmunka
- kooperatív technikák alkalmazása

Optimális helyzetben olyan tanulási helyzetek biztosítása, amelyekben a tanulók sokféle tapasztalatot szerezhetnek, maguk fedezhetik fel az esztétikai-művészeti és az egyén, a csoportok és/vagy a társadalom közötti kapcsolatokat és összefüggéseket, és azokról következtetéseket vonhatnak le. A lehetőségek szerint a tanulók a tanulási tartalommal adekvát, (pl.: mű-

zeumbeli) környezetben szereznek ismereteket, tapasztalatokat és azokat a valóságban alkalmazzák.

Szociális kompetenciák fejlesztésében kiemelt feladat: a segítséssel, együttműködéssel, vezetéssel és versengéssel kapcsolatos területek erősítése, magatartásmódok kialakítása.

Társadalmi-állampolgári kompetenciák köre – a vállalkozási, a gazdálkodási és a munkaképesség szoros összefüggésben az ún. **cselekvési kompetenciák** fejlesztésével.

Kiemelt fejlesztési feladatok

A NAT-ban képviselt értékek, a fejlesztési feladataink és az ezekre épülő differenciálás egyaránt azt a célt szolgálják, hogy a tanulók – adottságaikkal, fejlődésükkel iskolai és iskolán kívüli tanulásukkal, egyéb tevékenységeikkel, szervezett és spontán tapasztalataikkal összhangban – minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket. A Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek. Összekötik a műveltségterületek bevezetőit és fejlesztési feladatait.

– Énkép, önismeret

A NAT műveltségi területein, a nevelés és oktatás pedagógiai szervezésével törekszünk a tanulók ön- és világszemléletének folyamatos formálására. Önmagunk megismerésére, motiváló tanulási környezetet szervezünk.

A tanulás tanításának céljai között szerepel az önálló véleményalkotás és véleménynyilvánítás /érvelés, cáfolat, bizonyító példák, megfogalmazási képességek, az önismeret és kritikai érzék/ folyamatos fejlesztése.

Az énkép, önismeret az egyén önmagához való viszonya, önmagáról alkotott képe. Gondoskodni kell arról, hogy a tanulók kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésük, sorsuk és életpályájuk alakításában. Alapvető célkitűzés: önmegismerés és önkontroll, önállóság, önfejlesztés igénye.

– Hon- és népismeret

Arra törekszünk, hogy tanulóink megismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, nemzeti kultúránk nagy múltú értékeit. Tanulmányozzák a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységét. Ismerjék a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit. Elősegítjük a harmonikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel.

Fontos feladat: a harmonikus kapcsolat elősegítése a természeti és a társadalmi környezettel, a nemzettudat megalapozása, a nemzeti önismeret, a hazaszeretet elmélyítése és ettől elválaszthatatlan módon a hazánkban és szomszédságunkban élő más népek, népcsoportok értékeinek és eredményeinek megbecsülése. Ösztönözzük a fiatalokat a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására.

Felkészítjük őket az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre. A lehetőségek szerint a tanulók a tanulási tartalommal adekvát (pl. múzeumbeli, stb.) környezetben szereznek ismereteket, tapasztalatokat és azokat a valóságban alkalmazzák.

– Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra

A tanulók szerezzenek ismereteket az Európai Unió kialakulásának történetéről, alkotmányáról, intézményrendszeréről, az uniós politikai szempontrendszeréről. Ismerjék meg az egyetemes emberi civilizáció legjellemzőbb, legnagyobb hatású eredményeit. Szerezzenek információkat az emberiség közös, globális problémáiról.

Tanulóink már az Európai Unió polgáraiként fogják felnőtt életüket leélni, ezért arra törekszünk, hogy iskolai éveik alatt olyan ismeretekkel, személyes tapasztalatokkal gazdagodjanak, mely birtokában meg tudják találni helyüket az európai nyitott társadalmakban.

Európai identitásuk megerősödésével elfogadóak és nyitottak lesznek az Európán kívüli kultúrák iránt is. Diákként és felnőttként tudjanak élni a megnövekedett lehetőségekkel. Magyarságtudatukat megőrizve váljanak az európai polgárokká.

– ***Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés***

Feladat: az iskolában olyan formális, nem formális és informális lehetőségek biztosítása, amelyek elősegítik a tanulók aktív állampolgárrá válását:

- demokratikus iskolai élet,
- megfelelő minőségi tanulásszervezési eljárások, építő tanítás biztosítása, melyben a tanulók aktívan vesznek részt, továbbá
- ismeretek bővítése,
- képességek – szükséges részképességek (pl. a társadalmi viszonyrendszerek felismerésének képessége, a konfliktus-kezelés, az együttműködés képessége),
- megfelelő beállítottság – értékorientációk, beállítódások (pl. felelősség, autonóm cselekvés, megbízhatóság, tolerancia, társadalmilag elfogadott viselkedés),
- megfelelő motiváltság elérése, hogy az egyén sikeres legyen és boldoguljon a civil társadalomban, a lakóhelyi, a szakmai, kulturális közösség életében és/vagy a politikai életben. A részvételhez megfelelő tudása legyen, a társadalmi együttélés szabályait be tudja tartani, az erőszakosságot elítélje, az emberi jogok, a demokrácia értékeit tisztelje.

– ***Gazdasági nevelés***

Cél: - hogy tanulóink nyitottak legyenek a gazdaság világa felé – pozitív attitűd alakuljon ki bennünk, az értékteremtő munka a javakkal való gazdálkodás és a gazdasági ésszerűség iránt – tudatos fogyasztókká váljanak – mérlegelni tudják a döntéssel járó kockázatot, hasznot vagy költséget – egyensúlyt találjanak a rövidebb és hosszabb távú előnyök között – tudjanak a pénzzel bánni.

Fontos feladatunk a tanítás-tanulás egész folyamatában, hogy okosan gazdálkodó fiatalokat nevelünk.

– ***Környezettudatosságra nevelés***

Célja az élő természet fennmaradása és a társadalmak fenntartható fejlődése.

Célunk a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakítása. Figyelmet fordítunk a fiatalok természettudományos gondolkodásmódjának fejlesztésére /környezetnevelési program/. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá egyéni és közösségi szinten egyaránt.

A környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerése és megőrzése. Ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak.

– ***Információs és kommunikációs kultúra***

Kiemelt feladat a megismerési képességek fejlesztése, a megfelelő intézményi kommunikációs, információs kultúra kialakítása, fejlesztése. Amely a megismerést, az eligazodást, a tanulást, a tudást, az emberi kapcsolatokat, az együttműködést, a társadalmi érintkezést szolgáló információk megtalálását, felfogását, megértését, szelektálását, elemzését, értékelését, felhasználását, közvetítését szolgálja.

– ***A tanulás tanítása***

Fontos színtere és eszköze az iskola könyvtára és informatikai bázisa. Cél a hatékony tanulás módszereinek, technikáinak elsajátíttatása, gyakoroltatása. Főleg a következőket foglalja magában: az előzetes tudás és tapasztalatok mozgósítása; az egyéni ütemterv szerinti, egyénre szabott tanulási módszerek, eljárások kiépítése, a csoportos tanulás módszerei, a kooperatív csoportmunka, az emlékezet erősítése, célszerű rögzítési módszerek kialakítása, a gondolkodási kultúra művelése, az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása, az élethosszig tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása, az **alapkészségek kialakítása** (az értő olvasás, az íráskészség, a számfogalom fejlesztése, stb.).

Minden pedagógus teendője, hogy felkeltse az érdeklődést a különböző szaktárgyi témák ránt, útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, annak szerkezetével, hozzáféréssel kapcsolatban, valamint tanítsa a gyerekeket tanulni. Önművelés igénye, könyvtári és más információforrások használata segít az alapkészségek kialakításában.

A könyvtár használata minden ismeretterületen nélkülözhetetlen. El kell sajátítaniuk a könyvtári ismeretszerzés technikáját, módszerit. A pedagógus feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos tanulási módjait, stratégiáját, stílusát, szokásait. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, és ezekre alapozza a tanulás fejlesztését. Törekednie kell a gondolkodási képességek, a rendszerezés, a kombináció, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése, a konfliktusok kezelése, az életminőség javítása, az életvitel arányainak megtartása.

– ***Testi és lelki egészség***

Az iskola minden tevékenységével szolgálja a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével segíti azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyerekek a fiatalok egészségi állapotát javítják, egészséges, életvitellel kapcsolatos, szemléletét és magatartását fejlesztik (egészségnevelési program).

A pedagógusok készítsék fel a gyerekeket arra, hogy önálló, életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, egészséges életvitelt alakítsanak ki. Nyújtsanak támogatást a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) kialakulásának megelőzésében.

– ***Felkészülés a felnőtt élet szerepeire***

Pályaorientáció – célja a tanulók további iskola- és pályaválasztásának elősegítése. Információnyújtás a pálya – munka – világról a tanulás individuális igényeinek megfelelően.

A pályaorientációs tevékenység tartalma:

- átfogó kép nyújtása a munka világról,

- a munka-pálya világában kiemelten szükséges személyiségjelzők minőségének tudatosítása
- az öndefiníciós képesség megalapozása, önismeret fejlesztése,
- pályaismeret, mint a társadalomba való beilleszkedéshez szükséges konkrét ismeret a munka világáról, az érdeklődés szerepe a kiemelt pályakörök megismerésében,
- a képességek, készségek szerepe a pályaszintek vállalásában
- tervek megvalósításának útjai, lehetőségei
- célok szerepe az életpálya tervezésben
- a társadalmi, környezeti tényezők
- képzési és munkaerőpiaci ismeretek.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttéléshez és a részvételhez tudatos, pedagógiailag megtervezett szociális, állampolgári és társadalmi kompetenciák fejlesztésére törekszünk.

10. Nyíregyházi Főiskola Apáczai Csere János Gyakorló Általános Iskola

10.1. Célok és eszközök az intézmény oktatási folyamatában

..... Tantervünk fontos pedagógiai célnak tekinti a játékosság fokozását a bevezető és kezdő szakaszban. Pedagógiai módszereinket és tanmeneteinket olyan irányban módosítjuk, hogy a tanulók iskolai motivációját ezzel az eszközzel is növelhessük. Szükségesnek tartjuk ennek a játékosságnak a révén megkönnyíteni az átmenetet az óvoda és az iskola között, és a tanulás okozta nehézségek oldására is figyelmet kívánunk fordítani ebben az érzékeny és meghatározó életkorban.

Tantervünk elengedhetetlen pedagógiai követelménynek tekinti a terhelésnek a képességekhez való igazítását. Tantervünk - az oktatási folyamatot irányító dokumentumként – előírja az egyéni képességek figyelembe vételét, és a differenciálás révén megvalósítható egyéni terhelés követelményét, gyakorlatát.

Az oktatásirányítás és az iskola saját kezdeményezésére, sorra kerülő diagnosztikai méréseket elengedhetetlennek tartjuk az egyéni fejlesztés útján. A mérések rendszeressé tételéhez azzal is biztosítani kívánjuk a technikai feltételeket, hogy rögzítjük: a mérések napján tanulóinknak felmentést adunk – a testnevelés és a szabadon választott órák kivételével – a többi tanórán való kötelező részvétel alól.

Intézményünk fontosnak tarja, hogy fokozza a lemaradó vagy gyengébb képességű tanulók állandó és rendszeres felzárkóztatását. Ennek érdekében a nem szakrendszerű képzés keretében, a többi tantárgy kompetenciafejlesztő szakaszaiban, a méréseknek megfelelő egyéni teljesítményszintekhez igazodva, differenciált oktatás keretében valósítjuk meg a felzárkóztatást.....

A kulcskompetencia az ismeretek, készségek és attitűdök transzferábilis, többfunkciós egysége, amellyel mindenkinek rendelkeznie kell ahhoz, hogy személyiségét kiteljesíthesse és fejleszthesse, be tudjon illeszkedni a társadalomba, és foglalkoztatható legyen.

A Nat-ban rögzített kulcskompetenciák:

1. Anyanyelvi kommunikáció
2. Idegen nyelvi kommunikáció
3. Matematikai kompetencia
4. Természettudományos kompetencia
5. Digitális kompetencia
6. A hatékony, önálló tanulás
7. Szociális és állampolgári kompetencia
8. Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
9. Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség

A fenti kompetenciák fejlesztését kiemelten kezeljük, s a Nat - fejlesztési területeivel együtt a helyi tantárgyi programokban, tanmenetekben fogalmazódik meg a megvalósításuk.

	NEMZETI ALAPTAN- TERV KULCSKOMPETENCIÁK	Évfolyamok 1-4.			
		1.	2.	3.	4.
1.	Anyanyelvi kommunikáció (kommunikációs képességek: szövegértés, ábraelemzés, ábraolvasás, fogalmazás)	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ének-zene, dráma, testnevelés és sport,	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ének-zene, dráma, testnevelés és sport, informatika, élő idegen nyelv
2.	Idegen nyelvi kommunikáció	-	-	-	élő idegen nyelv
3.	Matematikai kompetencia (elemi számolási készség, számírás, mértékváltás, alpműveletek életkori szintjének használata, kritériumorientált értékelés)	matematika, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek	matematika, ember és társadalom, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek	matematika, ember és természet, ének-zene, életvitel és gyakorlati ismeretek	matematika, ember és természet, ének-zene, életvitel és gyakorlati ismeretek, informatika
4.	Természettudományos kompetencia	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és természet, dráma, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, informatika
5.	Digitális kompetencia	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, életvitel és gyakorlati ismeretek	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, dráma, életvitel és gyakorlati ismeretek, informatika,, élő idegen nyelv

6.	A hatékony, önálló tanulás	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, testnevelés és sport,	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, dráma. ének-zene, testnevelés és sport, informatika, élő idegen nyelv
7.	Szociális és állampolgári kompetencia	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, testnevelés és sport,	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, dráma. ének-zene, testnevelés és sport, informatika
8.	Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport,	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, dráma, ének-zene, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika
9.	Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ének-zene, tánc, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport,	magyar nyelv és irodalom, matematika, ember és társadalom, ember és természet, dráma, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika, élő idegen nyelv

1. táblázat. A kulcskompetenciák fejlesztési lehetőségei a tantárgyakban

	NEMZETI ALAPTANTERV KULCSKOMPETENCIÁK	Évfolyamok 5-8. Tantárgyak
1.	Anyanyelvi kommunikáció (kommunikációs képességek: szövegértés, ábraelemzés, ábraolvasás, fogalmazás)	magyar nyelv és irodalom, matematika, természetismeret, élő idegen nyelv, biológia, kémia, fizika, történelem, földünk és környezetünk, dráma, ének-zene, rajz, média, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika, osztályfőnöki, tánc, etika
2.	Idegen nyelvi kommunikáció	élő idegen nyelv, matematika, biológia, kémia, fizika, informatika, osztályfőnöki
3.	Matematikai kompetencia (kommunikációs képességek: ábraelemzés, ábraolvasás)	matematika, biológia, kémia, fizika, ének-zene, rajz, média, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika, osztályfőnöki
4.	Természettudományos kompetencia	magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, természetismeret, biológia, kémia, fizika, földünk és környezetünk, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika, osztályfőnöki, tánc
5.	Digitális kompetencia	magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, természetismeret, biológia, kémia, fizika, földünk és környezetünk, élő idegen nyelv, rajz, média, életvitel és gyakorlati ismeretek, informatika, osztályfőnöki, etika
6.	A hatékony, önálló tanulás	magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, természetismeret, biológia, kémia, fizika, földünk és környezetünk, élő idegen nyelv, ének-zene, rajz, életvitel és gyakorlati ismeretek, informatika, osztályfőnöki, etika
7.	Szociális és állampolgári kompetencia	magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, biológia, kémia, dráma, rajz, média, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika, osztályfőnöki, tánc, etika
8.	Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia	magyar nyelv és irodalom, történelem, dráma, biológia, kémia, fizika, ének-zene, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika, osztályfőnöki, tánc, etika
9.	Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképeség	magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, dráma, biológia, kémia, fizika, élő idegen nyelv, dráma, ének-zene, rajz, média, életvitel és gyakorlati ismeretek, testnevelés és sport, informatika, osztályfőnöki, tánc, etika

2. táblázat. A kulcskompetenciák fejlesztési lehetőségei a tantárgyakban

11. Szathmáry Király Ádám Körzeti Általános Iskola Boldva

11.1. Az iskola pedagógiai programja és a NAT kiemelt fejlesztési feladatai

A kiemelt fejlesztési feladatok a kulcskompetenciákra, **azok fejlesztésére** épülnek. Összekötik a műveltségi területek bevezetőit és fejlesztési feladatait.

Énkép, önismeret

Az egyén önmagához való viszonyainak alakításában alapvető célként tűzhető ki az önmegismerés és önkontroll; a felelősség önmagukért; az önállóság; az önfejlesztés igénye és az erre irányuló tevékenységek, valamint mindezek eredményeként a személyes méltóság.

Hon- és népismeret

A tanulók ismerjék a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységét, munkásságát, ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét! Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit!

Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra

A tanulók magyarságtudatukat megőrizve váljanak európai polgárokká! Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások és másság iránt!

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

A demokratikus jogállamban a társadalom fejlődésének és az egyén sikerességének, boldogulásának s nem ritkán boldogságának is egyik fontos feltétele az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi, szakmai, kulturális életben. Az aktív állampolgári léthez ismeretek, képességek, megfelelő beállítottság és motiváltság szükséges.

Gazdasági nevelés

A tanuló okos döntéseket tudjon hozni, amikor hitelekről vagy megtakarításokról van szó! Ezért kell az iskolai nevelés során kellő figyelmet fordítani a gazdálkodással és a pénzügyekkel kapcsolatos képességek fejlesztésére, és a személyiségnevelés fontos részének kell tekinteni az okos gazdálkodás képességének kialakítását, továbbá azt, hogy tudjanak eligazodni a fogyasztási javak, szolgáltatások, marketinghatások és viselkedésmódok között! **A megszerzett ismereteket legyen képes használni a későbbi élete, majd a munkaerőpiacra lépés során!**

Környezettudatosságra nevelés

A tanulók kapcsolódjanak be a közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába! Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése válják meghatározóvá! Szerezzenek személyes tapasztalatokat a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén!

A tanulás tanítása

Minden pedagógus teendője, hogy tanítsa a gyermeket tanulni. A tanulók fokozatos önállóságra tegyenek szert a tanulás tervezésében! A hatékony tanulás módszereinek és technikáinak az elsajátíttatása: alapkészségek kialakítása (értő olvasás, íráskészség, számfogalom fejlesztése). **A tanulás során folyamatosan fejlődjenek azok a kulcskompetenciák, amelyekre a további élete során is szükséges** az előzetes tudás és tapasztalat mozgósítása; az egyénre szabott tanulási módszerek, eljárások kiépítése; a csoportos tanulás módszerei, kooperatív mun-

ka; az emlékezet erősítése, célszerű rögzítési módszerek kialakítása; a gondolkodási kultúra fejlesztése; az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása; az egész életen át tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása.

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos tanulási módját, stratégiáit, stílusát, szokásait.

Testi és lelki egészség

Életükben életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, egészséges életvitelt alakítsanak ki és a konfliktusokat képesek legyenek megoldani! Fejlesszék a beteg, sérült és fogyatékos emberek iránti elfogadó és segítőkész magatartást! Ismerjék meg a környezet – elsősorban a háztartás, az iskolai és a közlekedés, veszélyes anyagok -, egészséget, testi épséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőit! Káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésében foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítéssel!

Felkészülés a felnőttléti szerepeire

Fontos eleme a pályorientáció, amelynek célja, hogy segítse a tanulók további iskola- és pályaválasztását. Az iskolának átfogó képet kell nyújtania a munka világáról. Kiemelt figyelmet igényel a rugalmasság, az együttműködés és a bizonytalanság kezelésének a képessége egyéni és társadalmi szinten egyaránt. A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttéléshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a szociális és állampolgári kompetencia tudatos, pedagógiaileg tervezett fejlesztése.

12. Szemere Bertalan Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium Miskolc

12.1. A kulcskompetenciák fejlesztése

Az iskola által átadott műveltség tartalmát a társadalmi műveltségről alkotott közfelfogás, a gazdaság, a versenyképesség és a globalizáció kihívásai is alakítják. Az iskolai műveltség tartalmának rendezőelve a kulcskompetenciák meghatározott rendszere.

Kiemelt feladat, hogy a tanulók megszerezzék azokat a kulcskompetenciákat, amelyek elengedhetetlenek a változásokhoz való rugalmas alkalmazkodáshoz, a változások befolyásolásához, saját sorsuk alakításához.

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

Mindegyik egyformán fontos, mivel mindegyik hozzájárulhat a sikeres élethez egy tudás alapú társadalomban. Felértékelődik az egyén tanulási kompetenciájának fejlesztése, mert az emberi cselekvőképesség az egész életen át tartó tanulás folyamatában formálódik.

Sok kompetencia részben fedi egymást, és egymásba fonódik: az egyikhez szükséges elemek támogatják a másik terület kompetenciáit. Hasonló egymásra építettség jellemzi a kulcskompetenciák és a kiemelt fejlesztési feladatok viszonyát. A műveltségterületek fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákat összetett rendszerben jelenítik meg. Számos olyan fejlesztési terület van, amely mindegyik kompetencia részét képezi: például a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a kezdeményezőképeség, a problémamegoldás, a kockázatértékelés, a döntéshozatal, az érzelmek kezelése.

12.2. A kulcskompetenciák

➤ *Anyanyelvi kommunikáció*

Az anyanyelvi kommunikáció az anyanyelv elsajátításának eredménye, amely természeténél fogva kapcsolódik a tanulók kognitív képességének fejlődéséhez. Az anyanyelvi kommunikáció feltétele a megfelelő szókincs, valamint a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók ismerete. Ez a tudásanyag felöleli a szóbeli kapcsolattartás fő típusainak, az irodalmi és nem irodalmi szövegek egész sorának, a különféle nyelvi stílusok fő sajátosságainak, valamint a nyelv és a kommunikáció változásainak ismeretét különféle helyzetekben.

A tanulóknak rendelkezni kell azzal a képességgel, hogy különféle kommunikációs helyzetekben, szóban és írásban kommunikálni tudjanak. Képesek legyenek megkülönböztetni és felhasználni különféle típusú szövegeket, megkeresni, összegyűjteni és feldolgozni információkat, képesek különböző segédeszközöket használni, saját szóbeli és írásbeli érveit a helyzetnek megfelelő módon meggyőzően megfogalmazni és kifejezni.

A pozitív attitűd magában foglalja a kritikus és építő jellegű párbeszédre való törekvést, az esztétikai minőség tiszteletét és mások megismerésének az igényét. Ehhez ismernünk kell a nyelv másokra gyakorolt hatását, a társadalmilag felelős nyelvhasználat jelentőségét.

➤ ***Idegen nyelvi kommunikáció***

Az egyén nyelvtudásának szintje változhat a négy dimenzió (hallott szöveg értése, beszédképesség, olvasott szöveg értése és írásképesség), az egyes nyelvek és az egyén társadalmi-kulturális háttere, környezete és igényei/érdeklődése szerint. Az idegen nyelvi kommunikáció olyan képességeket is igényel, mint például a közvetítés, más kultúrák megértése.

Az idegen nyelvi kommunikáció feltételezi a szókincsnek és a funkcionális nyelvtannak, valamint a szóbeli interakciók főbb típusainak és a nyelvi stílusoknak az ismeretét. Fontos a társadalmi hagyományoknak, valamint a nyelvek kulturális vonatkozásainak és változosságának az ismerete is.

Az idegen nyelvi kommunikációhoz szükséges képességek felölelik a szóbeli üzenetek megértését, beszélgetések kezdeményezését, folytatását és lezárását, valamint a szövegolvasást, -értést és -alkotást az egyéni igényeknek megfelelően. Továbbá az egyénnek képesnek kell lennie a segédeszközök megfelelő használatára és az egész életen át tartó tanulás részeként a nyelv nem formális keretekben történő elsajátítására is.

➤ ***Matematikai kompetencia***

A matematikai kompetencia a matematikai gondolkodás fejlesztésének és alkalmazásának képessége, felkészítve ezzel az egyént a mindennapok problémáinak megoldására is.

A matematika terén szükséges ismeretek magukban foglalják a számok, mértékek és struktúrák, az alpműveletek és alapvető matematikai reprezentációk fejlődő ismeretét, a matematikai fogalmak, összefüggések és koncepciók és azon kérdések megértését, amelyekre a matematika választ adhat.

A matematikai kompetencia birtokában az egyén rendelkezik azzal a képességgel, hogy alkalmazni tudja az alapvető matematikai elveket és folyamatokat az ismeretszerzésben és a problémák megoldásában, a mindennapokban, otthon és a munkahelyen. Követni és értékelni tudja az érvek láncolatát, matematikai úton képes indokolni az eredményeket, megérti a matematikai bizonyítást, a matematika nyelvén kommunikál, valamint alkalmazza a megfelelő segédeszközöket.

➤ ***Természettudományos kompetencia***

A természettudományos kompetencia készséget és képességet jelent arra, hogy ismeretek és módszerek sokaságának felhasználásával magyarázatokat és előrejelzéseket tegyünk a természetben, valamint az ember és a rajta kívüli természeti világ közt lezajló kölcsönhatásban lejátszódó folyamatokkal kapcsolatban magyarázatokat adjunk, előrejelzéseket tegyünk, s irányítsuk cselekvéseinket.

A természettudományok esetében elengedhetetlen a természeti világ alapelveinek, az alapvető tudományos fogalmaknak, módszereknek, a technológiai folyamatoknak, valamint a mindezek emberi alkalmazása során kifejtett tevékenységek természetre gyakorolt hatásának az ismerete. Ezeknek az ismereteknek a birtokában az egyén megérti a tudományos elméletek szerepét a társadalmi folyamatok formálódásában, az alkalmazások és a technológiák előnyeit, korlátait és kockázatait a társadalom egészében (a döntéshozatallal, értékekkel, erkölcsi kérdésekkel, kultúrával stb. kapcsolatosan).

Gyakorlatias módon tudja a tudását alkalmazni új technológiák, berendezések megismerésében és működtetésében, a tudományos eredmények alkalmazása során, problémamegoldásaiban, egyéni és közösségi célok elérésében, valamint a természettudományos és műszaki műveltséget igénylő döntések meghozatalában. Kritikus az áltudományos, az egyoldalúan tudomány- és technikaellenes megnyilvánulásokkal szemben. Képes és akar cselekedni a fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében lokálisan, és globális vonatkozásokban egyaránt.

A természettudományos kompetencia kritikus és kíváncsi attitűdöt, az etikai kérdések iránti érdeklődést, valamint a biztonság és a fenntarthatóság tiszteletét egyaránt magában foglalja - különösen a tudományos és technológiai fejlődés saját magunkra, családjunkra, közösségünkre és az egész Földre gyakorolt hatásával kapcsolatban.

➤ **Digitális kompetencia**

A digitális kompetencia felöleli az információs társadalom technológiáinak (Information Society Technology, a továbbiakban: IST) magabiztos és kritikus használatát a munka, a kommunikáció és a szabadidő terén.

A digitális kompetencia a természetnek, az IST szerepének és lehetőségeinek értését, alapos ismeretét jelenti a személyes és társadalmi életben, valamint a munkában. Magában foglalja a főbb számítógépes alkalmazásokat – szövegszerkesztés, adattáblázatok, adatbázisok, információtárolás-kezelés, az internet által kínált lehetőségek és az elektronikus média útján történő kommunikáció (e-mail, hálózati eszközök) – a szabadidő, az információmegosztás, az együttműködő hálózatépítés, a tanulás és a kutatás terén. Az egyénnek értenie kell, miként segíti az IST a kreativitást és az innovációt, ismernie kell az elérhető információ hitelessége és megbízhatósága körüli problémákat, valamint az IST interaktív használatához kapcsolódó etikai elveket.

A szükséges képességek felölelik az információ megkeresését, összegyűjtését és feldolgozását, a kritikus alkalmazást, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönböztetését. Ide tartozik a komplex információ előállítását, bemutatását és megértését elősegítő eszközök használata, valamint az internet alapú szolgáltatások elérése, a velük való kutatás, az IST alkalmazása a kritikai gondolkodás, a kreativitás és az innováció területén.

➤ **A hatékony, önálló tanulás**

A hatékony, önálló tanulás azt jelenti, hogy az egyén képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve az idővel és az információval való hatékony gazdálkodást is.

A munka- vagy karriercélok teljesítését szolgáló tanuláshoz az egyénnek megfelelő ismeretekkel kell rendelkeznie a szükséges kompetenciákról, tudástartalmakról, képességekről és szakképesítésekről. A hatékony és önálló tanulás feltétele, hogy az egyén ismerje és értse saját tanulási stratégiáit, készségeinek és szaktudásának erős és gyenge pontjait, valamint képes legyen megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket, útmutatást/támogatást.

A hatékony és önálló tanulás olyan alapvető képességek meglétét igényli, mint az írás, olvasás, számolás, valamint az IST-eszközök használata. Ezekre épül az új ismeretek, elsá-

játítása, feldolgozása és beépítése. A hatékony és önálló tanulás további feltétele a saját tanulási stratégia kialakítása, a motiváció folyamatos fenntartása, a figyelem összpontosítása, valamint a tanulás szándékának és céljának kritikus mérlegelése. Az egyénnek képesnek kell lennie a közös munkára és tudásának másokkal való megosztására saját munkája értékelésére és szükség esetén tanács, információ és támogatás kérésére.

➤ ***Szociális és állampolgári kompetencia***

A személyes, értékorientációs, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel és a közösségi beilleszkedés feltételei, a közjó iránti elkötelezettség és tevékenység, felöleli a magatartás minden olyan formáját, amely révén az egyén hatékony és építő módon vehet részt a társadalmi és szakmai életben, az egyre sokszínűbb társadalomban, továbbá ha szükséges, konfliktusokat is meg tud oldani.

A személyes és szociális jólét megköveteli, hogy az egyén rendelkezzen saját fizikai és mentális egészségére vonatkozó ismeretekkel, megértse az egészséges életvitelnek ebben játszott meghatározó szerepét. A sikeres kapcsolatok és társadalmi részvétel érdekében elengedhetetlen a normatudat, a viselkedési és az általánosan elfogadott magatartási szabályok megértése. Fontos az egyénnel, a csoporttal, a munkaszervezettel, a nemek közti egyenlőséggel, a megkülönböztetés-mentességgel, a társadalommal és a kultúrával kapcsolatos alapvető koncepciók ismerete.

E kompetencia alapja az a képesség, hogy különféle területeken hatékonyan tudjunk kommunikálni, figyelembe vesszük és megértjük a különböző nézőpontokat, tárgyalópartnereinkben bizalmat keltünk, és empátikusak vagyunk. Idetartozik még a stressz és a frusztráció kezelése, a változások iránti fogékonyság. Az attitűdök vonatkozásában az együttműködés, a magabiztosság és az integritás a legfontosabb. Idetartozik még a társadalmi-gazdasági fejlődés, az interkulturális kommunikáció iránti érdeklődés, a sokféleség elismerése. Fontos része ennek az attitűdnek a személyes előítéletek leküzdésére és a kompromisszumra való törekvés.

A kompetencia magában foglalja az aktuális események, valamint a nemzeti, az európai és a világtörténelem fő eseményeinek és tendenciáinak, továbbá a társadalmi és politikai mozgalmak céljainak, értékeinek és politikáinak az ismeretét. Idetartozik az európai integráció és az EU struktúráinak, főbb célkitűzéseinek és értékeinek az ismerete, valamint az európai sokféleség és a kulturális identitás tudatosítása is.

Az állampolgári kompetencia olyan képességeket igényel, mint a közügyekben való hatékony együttműködés, a helyi és a tágabb közösséget érintő problémák megoldása iránti szolidaritás és érdeklődés. Magában foglalja a közösségi tevékenységek és a különböző szinteken - a helyi szinttől a nemzeti és európai szintig - hozott döntések kritikus és kreatív elemzését, a döntéshozatalban való részvételt, elsősorban szavazás útján.

➤ ***Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia***

A kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia segíti az egyént a mindennapi életben - a munkahelyén is - abban, hogy megismerje tágabb környezetét, és képes legyen a kínáló lehetőségek megragadására. A tudást, a kreativitást, az újításra való beállítódást és a kockázatvállalást jelenti, valamint azt, hogy célkitűzései érdekében az egyén terveket

készít és hajt végre. Alapját képezi azoknak a speciális ismereteknek és képességeknek, amelyekre a gazdasági tevékenységek során van szükség.

A szükséges ismeretek egyrészt az egyén személyes, szakmai és/vagy üzleti tevékenységeihez illeszthető lehetőségek, kihívások felismerését, értelmezését, másrészt a gazdaság működésének átfogóbb megértését, a pénz világában való tájékozódást foglalják magukban. Az egyénnek tudatában kell lennie a vállalkozások pénzügyi és jogi feltételeivel is.

Olyan készségek, képességek tartoznak ide, mint tervezés, szervezés, irányítás, vezetés, delegálás, az elemzés, a kommunikálás, a tapasztalatok értékelése, kockázatfelmérés és vállalás, egyéni és csapatmunkában történő munkavégzés.

A pozitív attitűdöt a függetlenség, a kreativitás és az innováció jellemzi a személyes és társadalmi életben, valamint a munkában egyaránt. Feltételezi a célok elérését segítő motivációt és elhatározottságot, legyenek azok személyes, másokkal közös és/vagy munkával kapcsolatos célok vagy törekvések.

➤ ***Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség***

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség magában foglalja az esztétikai megismerés, illetve elképzelések, élmények és érzések kreatív kifejezése fontosságának elismerését mind a tradicionális művészetek nyelvein, illetve a média segítségével, ideértve különösen az irodalmat, a zenét, a táncot, a drámát, a bábjátékot, a vizuális művészeteket, a tárgyak, épületek, terek kultúráját, a modern művészeti kifejezőeszközöket, a fotót s a mozgóképet.

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség feltételezi a helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökségnek, valamint az egyénnek, közösségeinek a világban elfoglalt helyének a tudatosítását, a főbb művészeti alkotások értő és beleérző ismeretét, a népszerű kortárs kultúra és kifejezőmódok vonatkozásában is. Idetartozik Európa (az európai országok, nemzetek és kisebbségek) kulturális és nyelvi sokféleségének a megőrzésére irányuló igénynek, a közízlés fejlődésének, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepének a megértése.

Olyan képességek tartoznak ide, mint művészi önkifejezés, műalkotások és előadások elemzése, saját nézőpont összevetése mások véleményével, a kulturális tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségek felismerése és kiaknázása

12.3. A kiemelt fejlesztési feladatok

Az iskola kiemelt fejlesztési feladatai a kulcskompetenciákra épülnek.

➤ ***Énkép, önismeret***

Az egyén önmagához való viszonya, önmagáról alkotott képe, a személyiség belső diszpozíciói saját befogadó-alkotó tevékenysége során alakulnak ki, csakúgy, mint a személyiségére jellemző egyéb tulajdonságok. Az egyén maga határozza meg tevékenysége irányát, és aktivitásának mértéke, színvonala is nagymértékben függ az önmagáról, képességeiről, igényeiről alkotott képtől és az önmagával szemben támasztott elvárásoktól. Az előzőekben megfogalmazott értékek és kompetenciák csak akkor épülnek be a tanulók önképébe és válnak magatartást irányító tényezőkké, ha a tanulók maguk is részeseivé válnak az értékek megnevezésének, azonosításának, megértik következményeiket, és megismerik az elsajátí-

tott tudás, készségek működését, felhasználhatóságát. Ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek énképükbe integrálni az elsajátított tudást, készségeket a tanítás-tanulás egész folyamatában gondoskodni kell arról is, hogy egyre kompetensebbnek érezzék magukat saját fejlődésük, sorsuk és életpályájuk alakításában.

➤ ***Hon- és népismeret***

Elengedhetetlen, hogy a tanulók ismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, *nemzeti kultúránk* nagy múltú értékeit. Ennek során tanulmányozzák a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységét, munkásságát, ismerjék meg a haza földrajzát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Sajátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit.

Az iskolának a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására, az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre ösztönzi.

➤ ***Európai azonosságtudat - egyetemes kultúra***

A tanulók szerezzenek ismereteket az Európai Unió kialakulásának történetéről, alkotmányáról, intézményrendszeréről, az uniós politika szempontrendszeréről. Diákként és felnőttként tudjanak élni a megnövekedett lehetőségekkel. Magyarságtudatukat megőrizve váljanak európai polgárokká.

Tanulóinkat iskolás éveik alatt is olyan ismeretekkel, személyes tapasztalatokkal kell gazdagítani, amelyek birtokában meg tudják találni helyüket az európai nyitott társadalmakban. Fontos az is, hogy európai identitásuk megerősödésével nyitottak és elfogadóak legyenek az Európán kívüli kultúrák iránt is.

A tanulók váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt.

➤ ***Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés***

A demokratikus jogállamban a társadalom fejlődésének és az egyén sikerességének, boldogulásának s nem ritkán boldogságának is egyik fontos feltétele az egyén részvétele a civil társadalom, a lakóhelyi, a szakmai, kulturális közösség életében és/vagy a politikai életben.

Az aktív állampolgári léthez *ismeretek, képességek, megfelelő beállítottság és motiváltság* szükséges. A megfelelő ismeretek az Ember és társadalom műveltségi területre koncentrálnak, a képességek, értékorientációk, beállítódások fejlődéséhez az iskolai tanulás teljes folyamata és az iskolai élet teremthet lehetőségeket.

➤ ***Gazdasági nevelés***

A gazdálkodás és a pénz világra vonatkozó tudás nélkül nem érthetjük meg a bennünket körülvevő világ számunkra fontos folyamatainak jelentős hányadát; e tudás általános mű-

veltségünk részévé vált. A gazdaság alapvető összefüggéseit értő és a javakkal okosan gazdálkodni képes egyének nélkül nem képzelhető sem működő demokrácia, sem életképes piacgazdaság.

A társadalom számára is nélkülözhetetlen, hogy tagjaiban pozitív attitűd alakuljon ki az értékteremtő munka, a javakkal való gazdálkodás és a gazdasági ésszerűség iránt. Értsék a fogyasztás gazdaságot mozgató szerepét, saját fogyasztói magatartásuk jelentőségét, felelősségét.

Az iskolai nevelésnek alapvető szerepe van abban, hogy a tanulók tudatos fogyasztókká váljanak, mérlegelni tudják a döntéseikkel járó kockázatokat, a hasznot vagy a költségeket. Ismerjék fel a fenntartható fogyasztás és az egyéni érdekek kapcsolatát. Hozzájárul annak a képességnek a kialakításához, hogy megtalálják az egyensúlyt a rövidebb és hosszabb távú előnyök között. Elősegíti, hogy képessé váljanak a rendelkezésükre álló erőforrásokkal való gazdálkodásra, beleértve a pénzzel való bánni tudást is. Nemcsak az egyén létérdeke, hogy okos döntéseket tudjon hozni, amikor hitelekről vagy megtakarításokról van szó, hanem a társadalomé is. Ezért is kell az iskolai nevelés során kellő figyelmet fordítani a gazdálkodással és a pénzügyekkel kapcsolatos képességek fejlesztésére, és a személyiségnevelés fontos részének kell tekinteni az okos gazdálkodás képességének a kialakítását, továbbá azt, hogy tudjanak eligazodni a fogyasztási javak, szolgáltatások, marketinghatások és viselkedésmódok között.

➤ ***Környezettudatosságra nevelés***

A környezettudatosságra nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezetmegóvására, elősegítve ezzel az élő természet fennmaradását és a *társadalmak fenntartható fejlődését*.

Különös figyelmet kell fordítanunk a tanulók természettudományi gondolkodásmódjának fejlesztésére. Ha a tanulók érzékenyvé válnak környezetük állapota iránt, akkor képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására.

A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció egyénre gyakorolt pozitív és negatív hatásait a környezeti következmények tükrében. Értsék a fogyasztás és a környezeti erőforrások kapcsolatát, a fenntartható fogyasztás elvét.

Kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzése váljék meghatározóvá. Szerezzenek személyes tapasztalatokat a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.

➤ ***A tanulás tanítása***

A tanulás a pszichikum tartós módosulása külső tényezők hatására, tehát nem csupán ismeretelsajátítás és a figyelem, emlékezet működtetése. Tág értelmezése magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Ez az iskola alapfeladata.

A tanulás számos összetevője tanítható. Minden pedagógus teendője, hogy felkeltse az érdeklődést a különböző szaktárgyi témák iránt, útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, annak szerkezetével, hozzáféréssel kapcsolatban, valamint tanítsa a gyerekeket tanulni. Törekedjenek arra, hogy a tanulók fokozatos önállóságra tegyenek szert a tanulás tervezésében, vegyenek részt a kedvező körülmények (külső feltételek) kialakításában. Élményeik és tapasztalataik alapján ismerjék meg és tudatosítsák saját pszichikus feltételeiket.

A tanulás fontos színtere, eszköze az iskola könyvtára és informatikai bázisa. A hagyományos tantermi oktatást az iskola keretein belül is kiegészítik az egyéni tanulási formák, amelyekhez sokféle információforrás gyors elérésére van szükség. A könyvtár használata minden ismeretterületen nélkülözhetetlen. Az önálló ismeretszerzés érdekében a tanulóknak el kell sajátítaniuk a könyvtári ismeretszerzés technikáját, módszereit mind a nyomtatott dokumentumok, mind az elektronikus dokumentumok használata révén. Ismerniük kell a könyvtári keresés módját, a keresés eszközeit, a főbb dokumentumfajtákat, valamint azok tanulásban betöltött szerepét, információs értékét. El kell sajátítaniuk az adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technikáját, az interneten való keresés stratégiáját.

A tanulás megszervezhető az iskolán kívül is. Tanulási színtér pl. a múzeum, a kiállító terem, a művészeti előadás színtere, de akár a „szabadtér” is.

A tanulási folyamatot jelentősen átalakítja az informatikai eszközök és az elektronikus oktatási segédanyagok használata. Ez új lehetőséget teremt az ismeretátadásban, a kísérleteken alapuló tanulásban, valamint a csoportos tanulás módszereinek kialakításában.

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos tanulási módjait, stratégiáit, stílusát, szokásait. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, és ezekre alapozza a tanulás fejlesztését.

Olyan tudást kell kialakítani, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni. Előtérbe kerül az új ötletek kitalálása, azaz a kreatív gondolkodás fejlesztése. Ezzel párhuzamosan érdemes hangsúlyt helyezni a tanulói döntéshozatalra, az alternatívák végiggondolására, a variációk sokoldalú alkalmazására, a kockázatvállalásra, az értékelésre, az érvelésre. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése, a konfliktusok kezelése, az életminőség javítása, az életvitel arányainak megtartása, az értelmi, érzelmi egyensúly megteremtése, a teljesebb élet megszervezése.

Az iskolai tanítás-tanulási folyamatba külső szakértő is bevonható. A külső szakértő kiválasztásáért a külső szakértő által közölt ismeretek és az iskolai pedagógiai program összhangjáért az iskola igazgatója a felelős. A külső szakértő a tanítási órán a kijelölt pedagógus közreműködésével, a tanulási folyamat pedagógiai szempontból történő kontrollja mellett vehet részt a tanítási folyamatban.

➤ **Testi és lelki egészség**

Az iskolára nagy feladat és felelősség hárul a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelésében, minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével segítse azoknak a *pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak* a kialakulását, amelyek a gyerekek, a fiatalok egészséges életvitellel kapcsolatos szemléletét és magatartását fejlesztik.

Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értékékként való tisztetelésére is nevel. A pedagógusok készítsék fel a gyerekeket, fiatalokat arra, hogy önálló, életükben életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket tudjanak hozni, egészséges életvitelt alakítsanak ki, és a konfliktusokat képesek legyenek megoldani. Fejlesszék a beteg, sérült és fogyatékos emberek iránti elfogadó és segítőkész magatartást. Ismertessék meg a környezet - elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés, veszélyes anyagok -, egészséget, testi épséget veszélyeztető leggyakoribb tényezőit.

Nyújtsanak támogatást a gyerekeknek – különösen a serdülőknek – a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, helytelen táplálkozás) kialakulásának megelőzésében.

Az iskola megkerülhetetlen feladata, hogy foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítéssel. Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások a tanulók cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki. Fontos, hogy az *iskolai környezet* is biztosítsa az egészséges testi, lelki, szociális fejlődést. Ebben a pedagógusok életvitelének is jelentős szerepe van.

➤ **Felkészülés a felnőttléti szerepeire**

A felnőttléti szerepeire való felkészülés egyik fontos eleme a pályaeorientáció. Általános célja, hogy segítse a tanulók további iskola- és pályaválasztását. Összetevői: az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése; a legfontosabb pályák, foglalkozási ágak és a hozzájuk vezető utaknak, lehetőségeknek, alternatíváknak a megismerése tevékenységek és tapasztalatok útján. Tudatosítanunk kell a tanulóknak, hogy életpályájuk során többször kényszerülhetnek pályamódosításra.

Az iskolának – a tanulók életkorához és a lehetőségekhez képest – átfogó képet kell nyújtania a *munka világáról*. Ennek érdekében olyan feltételeket, tevékenységeket kell biztosítani, amelyek elősegíthetik, hogy a tanulók kipróbálhassák képességeiket, elmélyedhessenek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, ezzel is fejlesztve ön- és pályaismereteiket.

A pályaeorientáció csak hosszabb folyamat során és csak akkor lehet eredményes, ha a különböző tantárgyak, órán és iskolán kívüli területek, tevékenységek összehangolásán alapul. Kiemelt figyelmet igényel a *rugalmasság, az együttműködés és a bizonytalanság kezelésének a képessége* egyéni és társadalmi szinten egyaránt.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttéléshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a *szociális és állampolgári kompetencia* tudatos, pedagógiaileg tervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszer kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában. A szociális kom-

petencia fejlesztésében kiemelt feladat a segítséssel, együttműködéssel, vezetéssel és versengéssel kapcsolatos magatartásmódok kialakítása. A szociális és társadalmi kompetencia fejlesztésének fontos részét képezik a gazdasággal, az öntudatos fogyasztói magatartással, a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek (pl. vállalkozó-, gazdálkodó- és munkaképesség).